

Politiek Online

strategie, communicatie & participatie

Paardenwelzijn

Eindrapportage Online discussie Paardenwelzijn

30 november 2008

Politiek Online

Prinses Mariestraat 36

2514 KG Den Haag

T: 070 362 97 97

F: 070 345 45 41

✉ info@politiekonline.nl

www.politiekonline.nl

Inhoudsopgave

1. Inleiding
2. Opzet discussie
3. Onderwerpen van discussie
4. Rapportage resultaten
5. Resultaten huisvesting
6. Resultaten voeding
7. Resultaten trainingmethoden
8. Resultaten veterinaire beroepen
9. Rode draad
10. Deelnemers aan de discussie
11. Kwantitatieve gegevens

Over Politiek Online

Politiek Online is een bureau voor strategie, communicatie en participatie. Politiek Online brengt de buitenwereld naar binnen, zodat het beleid beter op de buitenwereld aansluit. Wij maken gebruik van de nieuwste en meest effectieve middelen om mensen met elkaar te laten communiceren.

1. Inleiding

In oktober 2007 heeft de minister van LNV de nota Dierenwelzijn aan de Tweede Kamer gestuurd. In deze nota aandacht voor het welzijn van alle dieren en dus ook voor het welzijn van paarden. In de nota wordt de Sectorraad Paarden uitgenodigd om met een plan van aanpak te komen om het welzijn van paarden te verbeteren. De sector heeft deze uitnodiging aangenomen.

In de nota Dierenwelzijn schets de minister de veranderingen in de paardenhouderij. Waar het paard in het verleden werd gehouden voor paardenvlees, ingezet werd in het leger en werd gebruikt voor werkzaamheden in de landbouw, is dit vandaag de dag bijna geheel verschoven naar recreatie- en sportdoeleinden. Dit heeft geresulteerd in ander fokbeleid en in andere houderijomstandigheden. De meeste paarden bewegen minder en staan meer op stal.

Uit een analyse van de Wagingen-UR blijkt dat er een behoorlijk aantal welzijnsproblemen is binnen de paardenhouderij. Huisvesting is daar een van. Andere problemen zijn: de gehanteerde trainingsmethoden, de hulpmiddelen die worden gebruikt, het afscheren van tasharen en een fokbeleid dat te veel gericht is op topsport.

Voor het plan van aanpak dat de Sectorraad Paarden aan het maken is om paardenwelzijn te verbeteren hebben het ministerie van LNV, de Sectorraad Paarden, de dierenbescherming en de Universiteit Wageningen een online discussie georganiseerd over paardenwelzijn. De inzichten van mensen die dagelijks met paarden bezig zijn, zijn onontbeerlijk. De andere organisatoren gebruiken de uitkomsten van de online discussie voor het verder vormgeven en uitwerken van hun beleid. Er is gekozen voor een online discussie omdat de ervaring leert dat mensen in een online discussie mee kunnen doen op een plaats en tijdstip dat hen uitkomt. Verder geeft het mensen de gelegenheid om hun opvattingen te etaleren, zonder dat ze onderbroken worden. Ook biedt de relatieve anonimiteit van een online discussie de mogelijkheid om die punten naar voren te brengen die anders ongezegd zouden blijven.

Drie weken lang is door 27 mensen online gediscussieerd over het welzijn van paarden en de randvoorwaarden die daarbij gelden. Een discussie die op hoog niveau is gevoerd. Uit de bijdragen van de deelnemers blijkt grote betrokkenheid bij het wel en wee van paarden. Een vorm van discussie die ook dingen boven tafel krijgt die anders niet zo snel gezegd zouden worden. Een van de deelnemers gaf dit na afloop ook aan.

In dit rapport een toelichting op de discussie, de onderwerpen die zijn bediscussieerd en natuurlijk de resultaten van het onderzoek. De uitkomsten van de discussie zijn beschreven en worden geïllustreerd met citaten en argumentenschema's. De uitspraken zijn allen op persoonlijke titel gedaan. Bij het lezen van het rapport is het belangrijk om in het achterhoofd te

houden dat de uitspraken in dit rapport opvattingen zijn van de deelnemers. Het verbinden van conclusies aan deze uitspraken is aan de lezers. Bent u het niet eens met een uitspraak of opvatting dan is het goed om te bedenken dat dit wel argumenten zijn die leven onder professionals.

2. Opzet discussie

Van donderdag 25 september tot maandag 20 oktober is ruim drie weken met professionals gediscussieerd over paardenwelzijn. Op een besloten website hebben de deelnemers met elkaar van gedachten gewisseld. Vooraf zijn mensen gericht uitgenodigd om mee te doen. De deelnemers aan de discussie hebben allen een andere achtergrond. Vanuit verschillende disciplines zijn de verschillende onderwerpen belicht. Zo heeft er bijvoorbeeld een dierenarts meegedaan, maar ook een fokker, een topruiter en voedingsadviseurs. In hoofdstuk 5 kunt een kort profiel lezen van de deelnemers aan de discussie. De deelnemers zijn gevraagd om mee te doen vanwege hun kennis, ervaring en professionaliteit. Zij hebben allen gediscussieerd op persoonlijke titel zodat zij zonder 'last of ruggespraak' konden opereren in dit debat. Om die reden is er ook gekozen om de resultaten van de discussie anoniem weer te geven. Daarmee wordt voorkomen dat een bepaalde mening onverhoopt toch als het standpunt van een organisatie wordt geïnterpreteerd. Mensen met verschillende achtergronden hebben hun visie gegeven over de verschillende onderwerpen.

De discussie is opgedeeld in vier hoofdonderwerpen; huisvesting, voeding, trainingmethoden en algemeen. Aan de hand van vragen konden mensen reageren. Ook konden de deelnemers zelf onderwerpen inbrengen.

The screenshot shows a web browser window displaying the 'LNV Paardenwelzijn | Discussies' website. The browser's address bar shows the URL 'http://paardenwelzijn.minlrv.unitedknowledge.nl/paardenwelzijn/discussies'. The website has a blue header with navigation links: Home, Actueel, Onderwerpen, and Organisatie. Below the header, there is a sidebar on the left with a tree view of the site's structure, including sections like 'Inleiding', 'Discussies', 'Deelnemers', and 'Contact'. The main content area is titled 'Paardenwelzijn' and features a grid of discussion topics. Each topic includes a small image and a brief text snippet. The topics shown are 'Huisvesting' (with an image of horses in a stable), 'Voeding' (with an image of horses eating), 'Trainingsmethoden' (with an image of a person on a horse), and 'Algemeen' (with an image of a horse-drawn carriage). A 'Discussies' sidebar on the right lists the same four categories with expandable arrows. The Windows taskbar at the bottom shows the system tray with the time 10:40 and date 20081106.

Modereren van de discussie

Namens het ministerie van LNV, de Sectorraad Paarden, de Dierenbescherming en de Animal Science Group van de WUR hebben Ton Baetens en Jonneke Stans (werkzaam bij Politiek Online) de discussie gemodereerd. De eerste dertien dagen zijn zij terughoudend geweest in het modereren. Op de achtergrond hebben zij mensen persoonlijk gevraagd bepaalde zaken nader toe te lichten of om een reactie te geven op een bijdrage van een andere deelnemer. Na dertien dagen is besloten om actiever en meer zichtbaar te modereren. Vanaf dat moment zijn er in de discussies door de moderators verdiepende vragen gesteld en hebben de deelnemers iedere dag een nieuwsbrief ontvangen met een overzicht van nieuw geplaatste bijdragen en een korte toelichting. De eerste twee weken ontvingen de deelnemers wekelijks een nieuwsbrief.

http://paardenwelzijn.minlnv.unitedknowledge.nl/paardenwelzijn/nieuwsbrieven/nieuwsbrief-paarde - Windows Internet Explorer pro

http://paardenwelzijn.minlnv.unitedknowledge.nl/paardenwelzijn/nieuwsbrieven/nieuwsbrief-paardenwelzijn-8?op=makePrintable;styleId=msDJeADVoT81yzZ14rWQ

http://paardenwelzijn.minlnv.unitedknowledge.nl/paa...

Online discussie paardenwelzijn

Nieuwsbrief 8 Online discussie Paardenwelzijn

Beste deelnemers aan de online discussie paardenwelzijn,

Ook vandaag heeft u weer meegepraat over het welzijn van paarden en hoe dit verder kan worden verbeterd. In meerdere discussies speelt de vraag welke rol de overheid heeft in de regulering en welke verantwoordelijkheid de sector zelf kan nemen. Graag horen wij hoe u hier over denkt. In deze nieuwsbrief een update van de meest recente bijdragen.

Nieuwe bijdragen aan de discussie

Nieuwe bijdragen Huisvesting

Sandra Vetter vertelt dat zij op hun renstal regelmatig pony's bij paarden laten staan en wat het effect daarvan is. 'Het paard dat op dit moment een klein vriendje erbij heeft, kwam begin dit seizoen bij ons in training vanuit België, waar hij vanwege zijn drukke "geweef" na het lopen van een ren meestal een paar dagen met een dicht bovenluik werd genegeerd. Getraind werd hij alleen op de renbaan, altijd met een dichte kap op, omdat hij anders onverwacht afloeg. Paard en pony konden vanaf het eerste moment met elkaar overweg, als de één gaat liggen doet de ander dat ook, het paard drinkt nu liever ook uit een emmer dan uit zijn drinkbak, strooit kuil over de pony uit en eet het dan tussen zijn manen uit, en eet in tegenstelling tot daarvoor altijd zijn bak leeg. Het "weven" is geminimaliseerd en als het voorkomt een veel minder heftige beweging. Het wordt bovendien niet overgenomen door de pony.' Een voorbeeld van hoe het anders kan. Reacties op deze manier van huisvesten zijn welkom.

- [Aansluiten bij natuurlijke behoefte van paarden](#)

Nieuwe bijdragen Trainingsmethoden

Marcel Reijnen heeft een bijdrage gepost over het gebruik van hulpmiddelen. Marcel geeft aan dat hij er van schrikt als hij hoort dat 70% van de IJslanders een kapotte mond heeft. Hij vervolgt zijn bijdrage met een statement over regelgeving en de rol die de KNHS op zich kan nemen. 'Of regelgeving het ultieme instrument is om hier wat aan te doen weet ik niet. Het zal in elk geval niet voldoende zijn, omdat de handhaving lastig zal blijken te zijn. Daarom lijkt mij dat er ook een verantwoordelijkheid is weggelegd voor de KNHS bijvoorbeeld, die in opleiding, van instructeurs, bij reglement (waarom moet iemand stang en tens (of sporen) gebruiken bij een bepaalde klasse) en bij handhaving (zijn de ringmeesters deskundig genoeg, en hebben die wel genoeg gezag) het gebruik van hulpmiddelen kan reguleren.'

- [Hulpmiddelen reguleren via regelgeving](#)

Een tweede onderwerp dat aan bod komt is de manier waarop paarden leren en hoe je daar onderzoek naar kan doen. Anne Muller hamert op het belang van onafhankelijk onderzoek, zij vindt dat LNV meer geld daarvoor beschikbaar

Gereed

start | Agenda - Microsof... | Windows Live Hot... | LNV Paardenwelzi... | http://paardenwel... | 20081106 eindrap... | EN | Internet | 100% | 10:41

3. Onderwerpen van discussie

In de discussie zijn vier hoofdonderwerpen aan de orde gesteld; huisvesting, voeding, trainingmethoden en algemeen. Bij de eerste drie onderwerpen was door de organisatoren van te voren bedacht op welke vragen de discussie een antwoord zou moeten geven. Het vierde onderwerp was bedoeld voor zaken die mensen zelf ter discussie wilden stellen. In het vierde topic is gediscussieerd over de kwaliteit van mensen die een veterinair beroep uitoefenen.

Huisvesting

Van nature is een paard een sociaal en rondtrekkend dier dat alleen kan overleven omdat het de bescherming heeft van de kudde. Al rondtrekkend verzamelt het paard zijn voedsel, waarbij het met gemak dagelijks 10 km kan afleggen. Paarden worden tegenwoordig op heel veel verschillende manieren gehouden. Sommige paarden staan dag en nacht buiten en hebben een klein afdakje voor de regen, wind en de zon. Andere paarden staan binnen, hebben een ruime box met een dikke laag stro, een niet zelf uitgekozen buurman of -vrouw en worden in het weekend uitgebracht op wedstrijden. Alhoewel er in Nederland geen eisen worden gesteld aan de grootte van de boxen, zijn er wel aanbevelingen uit de ons omringende landen waarbij wordt uitgegaan van een minimale boxgrootte van 2x schofthoogte in het kwadraat. Maar er zijn geen aanbevelingen voor mogelijkheden van sociaal contact en de hoeveelheid vrije beweging.

Aan de deelnemers is gevraagd:

- Welke mogelijkheden zien verschillende paardenhouders om meer tegemoet te komen aan de natuurlijke behoeften van het paard?
- Voor welke groepen van paarden levert socialere huisvesting en meer vrije beweging problemen op en waarom?
- Naar welke informatie (kennis) is de paardenhouder op zoek die voor zijn of haar paarden een socialere huisvesting wil creëren met meer vrije beweging?
- Hoe kunnen paardenhouders gestimuleerd worden om de huisvesting van de paarden socialer te maken en de paarden meer vrije beweging te geven?

Voeding

Een paard is een planteneter met één maag. Om in de natuur te overleven eet een paard grote hoeveelheden voer. Dat is structuurrijk voer van middelmatige kwaliteit (grassen en kruiden, afgewisseld met zaden). Paarden eten vaak in kleine hoeveelheden, eten zowel overdag als 's nachts en leggen grote afstanden af tijdens het eten (foerageren). In totaal zijn ze gemiddeld 16 uur per etmaal aan het foerageren. Het is belangrijk voor een paard om veel te kauwen. Door dat kauwen maakt een paard speeksel aan waarmee de zuren in de maag en dunne darm worden geneutraliseerd. Op stal voeren we de paarden meestal krachtvoer en ruwvoer. In het krachtvoer zitten alle benodigde voedingsstoffen met snel opneembare energie.

Aan de deelnemers is gevraagd:

- Welke mogelijkheden zien verschillende paardenhouders om meer tegemoet te komen aan de natuurlijke behoeften van het paard?
- Voor welke groepen van paarden levert een verandering van voermanagement (bijvoorbeeld meer ruwvoer) problemen op en waarom?
- Naar welke informatie (kennis) is de paardenhouder op zoek die een verandering in voermanagement zou willen doorvoeren?
- Hoe kunnen paardenhouders gestimuleerd worden om het voermanagement te veranderen om zo het welzijn van paarden te verbeteren?

Trainingsmethoden

Wij vinden het heel gewoon om op een paard te zitten, er dressuur mee te rijden, zelfs hindernissen te nemen. En de meeste paarden accepteren het zonder al te veel problemen. Maar eigenlijk weten we heel weinig van hoe paarden de manier waarop we met ze omgaan en ze trainen ervaren. In sommige gevallen is het duidelijk: wanneer een paard staakt. Alleen niet alle signalen die het paard afgeeft zijn zo duidelijk. En die minder duidelijke signalen vangen we niet altijd op. Miscommunicatie tussen paard en trainer of tussen paard en ruiter is meestal de aanleiding voor een paard om 'on gehoorzaam' te zijn, te 'staken', 'niet te willen werken' etc. Hoe begrijpt een paard wat je wilt, hoe en wanneer kun je bestraffen, wanneer moet je belonen? Wanneer en hoe maak je gebruik van hulpmiddelen als sporen en bijzetteugels?

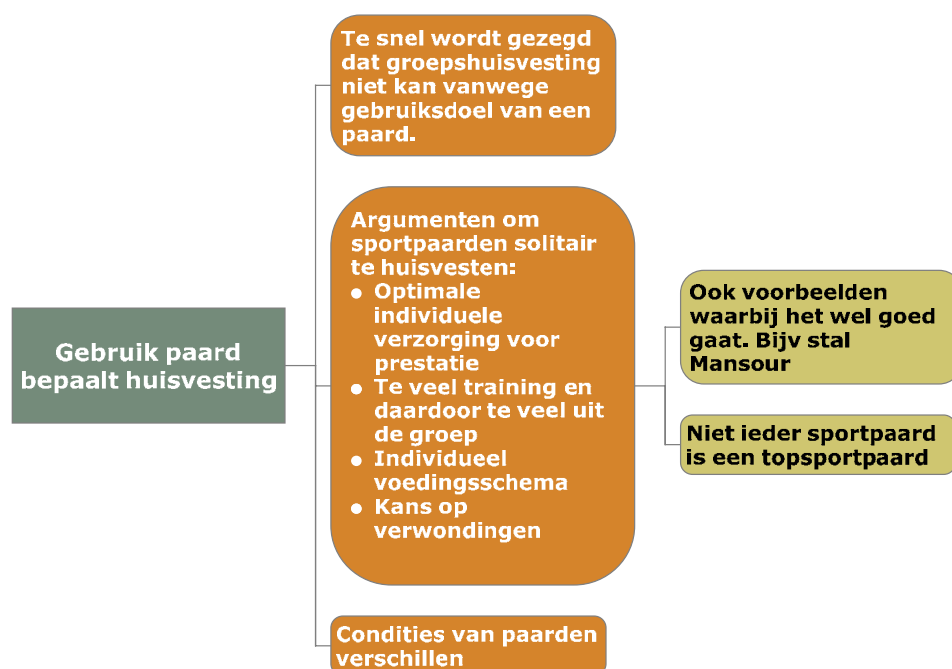
Aan de deelnemers is gevraagd:

- In hoeverre wordt er met het rijden en trainen van paarden stilgestaan bij of rekening gehouden met hoe een paard leert (d.w.z. hoe en wanneer kan je straffen, belonen of een paard iets laten vermijden)?
- Bij welke groepen van paarden of in welke disciplines worden de meeste vraagtekens gezet bij het effect van de gebruikte trainingsmethoden en/of hulpmiddelen op het welzijn van paarden?
- Op welke manier is het gebruik van hulpmiddelen acceptabel en waarom?
- Moet er regelgeving en/of een strengere handhaving voor het gebruik van hulpmiddelen komen, en zo ja hoe en wie is daar verantwoordelijk voor?

4. Rapportage resultaten

De uitkomsten van de discussie worden in de volgende hoofdstukken besproken. De argumenten zijn per deelonderwerp uitgesplitst. Het is een kwalitatieve rapportage. Per onderwerp een toelichting met de rode draad van de discussie, een schema waarin de opgevoerde argumenten staan verbeeld en citaten om de aard en toon van de discussie te illustreren.

De argumentenschema's lees je van links naar rechts. Aan de meest linkerkant staat het hoofdargument, de argumenten in de tweede kolom zijn een verdieping op het hoofdargument, Ter illustratie een uitleg van figuur 1.

Figuur 1

Uitleg lezen figuur 1

Gebruik paard bepaalt huisvesting was een van de belangrijke onderwerpen in de discussie over huisvesting. In deze discussie zijn veel argumenten aangedragen waarom sportpaarden beter solitair kunnen worden gehuisvest, dat is in het middelste bruine blok te lezen, de verdieping op die discussie staat in de beige blokken. Deze wijze van lezen geldt voor alle schema's.

Bij het lezen van de rapportage is het belangrijk om in het achterhoofd te houden dat de uitspraken in dit rapport opvattingen zijn van de deelnemers. Het verbinden van conclusies aan deze uitspraken is aan de lezers. Bent u het niet eens met een uitspraak of opvatting dan is het goed om te bedenken dat dit wel argumenten zijn die leven onder professionals.

5. Resultaten Huisvesting

In de discussie over huisvesting zijn zes hoofdonderwerpen te onderscheiden. In de discussie is gesproken over de aanname dat het gebruik van het paard in belangrijke mate de wijze van huisvesten bepaald. Ook hebben de deelnemers de minimale eisen voor huisvesting van paarden gedefinieerd. Verder is in de discussie benadrukt dat sociaal contact van belang is voor paarden en op welke wijze je dat kan faciliteren. Hierbij is groepshuisvesting het hoogste ideaal. Al blijkt ook dat deze vorm van huisvesting niet altijd haalbaar is. En tot slot is gesproken over de informatiebehoefte van paardeneigenaren over dit onderwerp en de behoefte aan regelgeving.

Gebruik paard bepaalt huisvesting

Figuur 1: Argumenten discussie 'gebruik paard bepaalt huisvesting'.

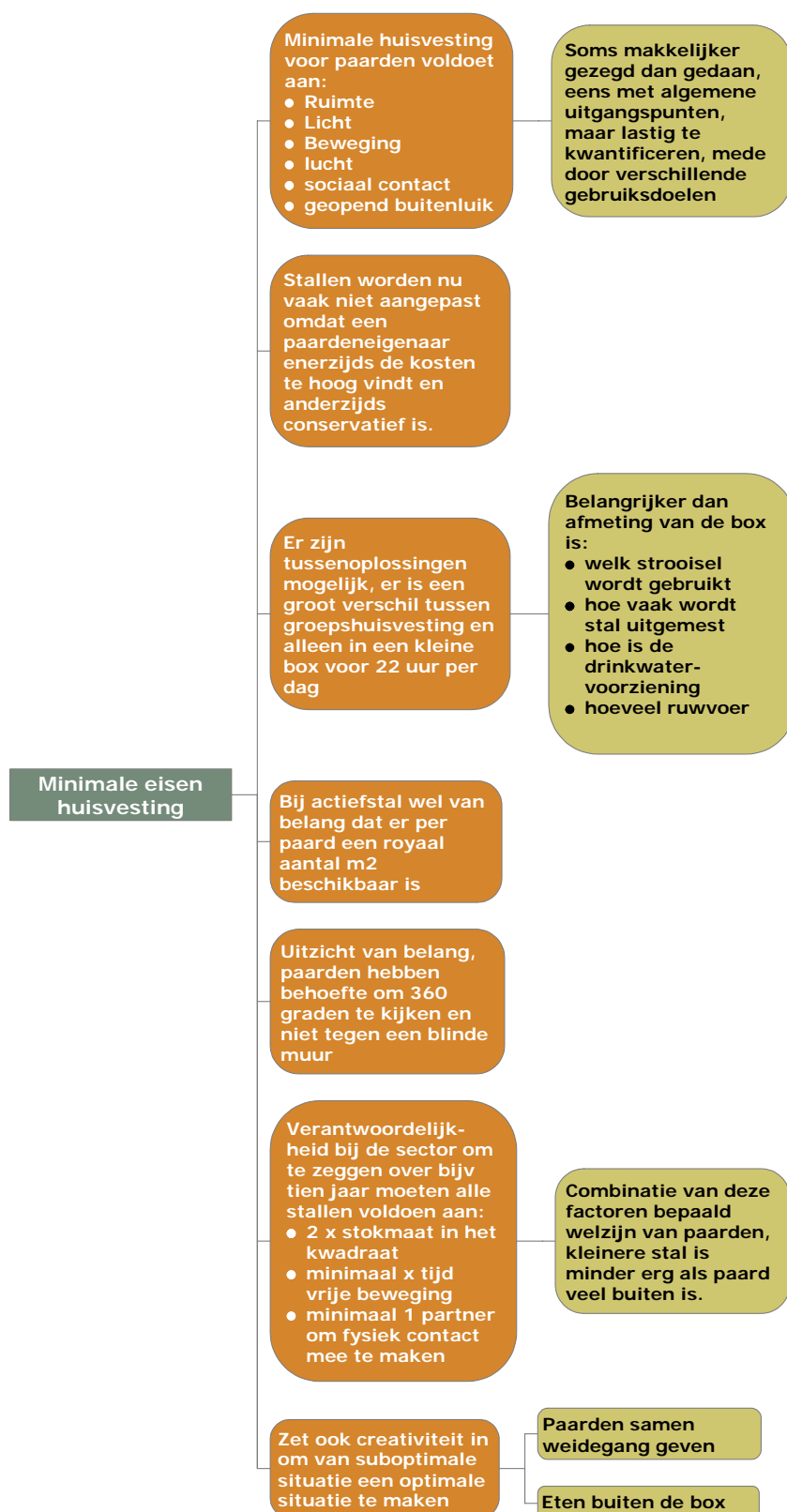
Een van de deelnemers snijdt een discussie aan over het huisvesten van paarden in combinatie met het doel waarvoor paarden worden gehouden. *'Als ik de bijdragen door lees, dan krijg ik de indruk dat de redenen waarvoor paarden worden gehouden, bepalen op welke wijze dat gebeurt. Een paardenmelker houdt zijn dieren weer anders dan een topruiter, en die weer anders dan een handelaar. Terwijl een paard een paard is, met weliswaar een verschillende gebruiksfunctie, maar dat maakt een paard niet een ander dier, met andere natuurlijke behoeften. Of zie ik het verkeerd?'*

Deze vraag roept veel reacties op. De reacties gaan met name in op de argumenten om paarden solitair te huisvesten. Het sociale contact wordt door iedereen erkend. Maar de algemene opvatting is dat paarden die veel getraind worden een aparte behandeling nodig hebben. Sommigen vinden dat als je paarden te veel uit een groep haalt, dat de positie van een paard in de groep ondermijnt. Een paard zou die positie dan iedere keer opnieuw moeten bevechten.

'Belangrijk in de discussie van de huisvesting is om, zoals al eerder gezegd, te kijken naar het gebruik van de paarden. Algemeen geldt dat jonge paarden en fokmerries goed gehuisvest kunnen worden in groepshuisvesting waar ze veel licht, lucht, ruwvoer, beweging en sociaal contact krijgen. Er moet echter wel altijd gekeken worden naar het individuele paard. Niet elk paard wordt geaccepteerd in deze huisvesting door de groep paarden, dus de eigenaren moeten ervoor waken dat de groep paarden goed bij elkaar past en dat ze elkaar niet verwonden c.q. elkaar voldoende laten eten. Dus soms is het beter voor het individuele paard om deze niet gemeenschappelijk te huisvesten. Daarnaast is het voor sportpaarden niet mogelijk om deze in groepshuisvesting te houden. Deze sportpaarden worden (nagenoeg) dagelijks getraind onder het zadel/longe, daarnaast komen deze paarden ook nog in de stapmolen en evt. paddock/weiland. Deze paarden komen dus min. 2 tot 3 keer per dag uit hun box. Een trainings/sportstal zal deze paarden ook goed verzorgen, aangezien het belangrijk is dat deze paarden goed presteren. [...] De sportpaarden moeten dagelijks getraind worden, als deze paarden dan uit de groep gehaald moeten worden en na de training weer in de groep geplaatst moeten worden, is het risico op verwondingen nog groter, omdat een paard dan weer in de groep geaccepteerd moet worden. Daarnaast blijkt in de praktijk dat deze sportpaarden na de training een bepaalde hoeveelheid rust nodig hebben, welke in groepshuisvesting niet gewaarborgd kan worden.'

Anderen brengen in dat er stallen zijn die laten zien dat het huisvesten van paarden ook anders kan. Ook wordt in de discussie naar voren gebracht dat niet ieder sportpaard een topsportpaard is en dat het unfair is om een hele discussie te voeren over het kleine percentage echte sportpaarden dat we in Nederland hebben.

Minimale eisen huisvesting

Figuur 2: Argumenten discussie 'minimale eisen huisvesting'

De minimale eisen waar huisvesting voor paarden aan moet voldoen levert veel praktische informatie op, zie hierover ook het argumenten schema. Over de minimale eisen waar een stal aan moet voldoen lijken de meeste deelnemers aan de discussie het in theorie met elkaar eens te zijn. Wat meerdere keren wordt aangehaald is dat het op dit punt ook gemakkelijk is om het in theorie met elkaar eens te zijn. In de praktijk zien te veel mensen toch dat veel stallen niet aan deze minimale eisen voldoen.

Twee bijdragen zijn wat dit punt betreft de moeite om er uit te lichten. Een bijdrage waarin wordt voorgesteld om minimale eisen op te stellen waar binnen tien jaar alle stallen aan moeten voldoen. Dergelijke overgangsregelingen zijn ook te vinden bij andere sectoren in de veehouderij.

'Maar enige drang door bv in de sector af te spreken dat over zeg 10 jaar de stallen allemaal minimaal 2x stokmaat in het kwadraat zijn (de minimale maat voor een normale lichaamverzorging), met minimaal x tijd vrije beweging (uitloop, paddock oid) per dag, waarbij met minimaal 1 partner (behalve sommige dekhengsten misschien) fysiek contact gemaakt kan worden, oid zou ook zeker helpen, schat ik zo in. Als de hele sector het doet, dan is er een kleiner economisch probleem: maak het een waarde punt van het bedrijf. Is dit realistisch?

De andere bijdrage gaat over de optelsom van verschillende factoren die van invloed zijn op het welzijn van paarden. Twee deelnemers stellen dat het welzijn van paarden niet alleen afhangt van de inrichting van hun stal, maar dat juist ook beweging mee telt. Als paarden de hele dag buiten staan en in beweging zijn, dan is een kleine stal minder erg.

'Het simpelste is inderdaad een wet waarin men een afmeting stelt, maar daarmee wordt het uiteindelijke doel, een beter welzijn, niet verwezenlijkt. Ik ken stallen met een grote box waarin de paarden bijna de hele dag op 1 plek vertoeven. Ik weet niet wat het zwaarste weegt voor een paard, sociaal (oog)contact of een ruime box. Ik denk als je een paard laat kiezen dat het liever met zijn 2-en in een stand staan dan in zijn dan in zijn uppie in een verder lege stal. Een stand wordt op voorhand al gezien als slecht, maar dit hangt van vele factoren af. Als het alleen dient ter overbrugging van de nacht en de rest buiten loopt vind ik dat geen probleem.'

'Uit een flink aantal reacties van deelnemers aan deze discussie blijkt dat de combinatie van een aantal factoren bepaalt hoe zwaarwegend iedere factor op zich bijdraagt aan het welzijn. Laat ik concreter zijn. De boxmaat is veel minder relevant naarmate de hoeveelheid dagelijkse bewegingsmogelijkheden aanzienlijk toenemen. Datzelfde geldt voor mogelijkheden tot sociaal contact in de box versus mogelijkheden voor groepscontact buiten de box. Zo zijn er nog voorbeelden aan te geven.'

Bevorderen sociaal contact tussen paarden

Figuur 3: Argumenten discussie 'bevorderen sociaal contact'

Een paard is van nature een sociaal dier. Een dier dat gewend is om in een kudde te leven. En dus gewend is aan contact met soortgenoten. De deelnemers geven aan dat sociaal contact op meerdere niveaus mogelijk is. Paarden die naast elkaar staan in boxen met tralies er tussen hebben ook de mogelijkheid om contact te maken.

'Voor vele bedrijven is groepshuisvesting moeilijk te realiseren maar is het goed mogelijk om de dieren sociaalcontact te laten onderhouden. Ik denk hierbij aan het eten buiten de box zodat ze elkaar zien tijdens het eten en het niet geheel dicht maken van de wandafscheiding. Dit laatste maakt zien en ruiken mogelijk.'

Versillende deelnemers geven aan dat paarden die lange tijd niet in een groep hebben gefunctioneerd, kwijtraken hoe ze contact maken met andere paarden en welke regels er gelden.

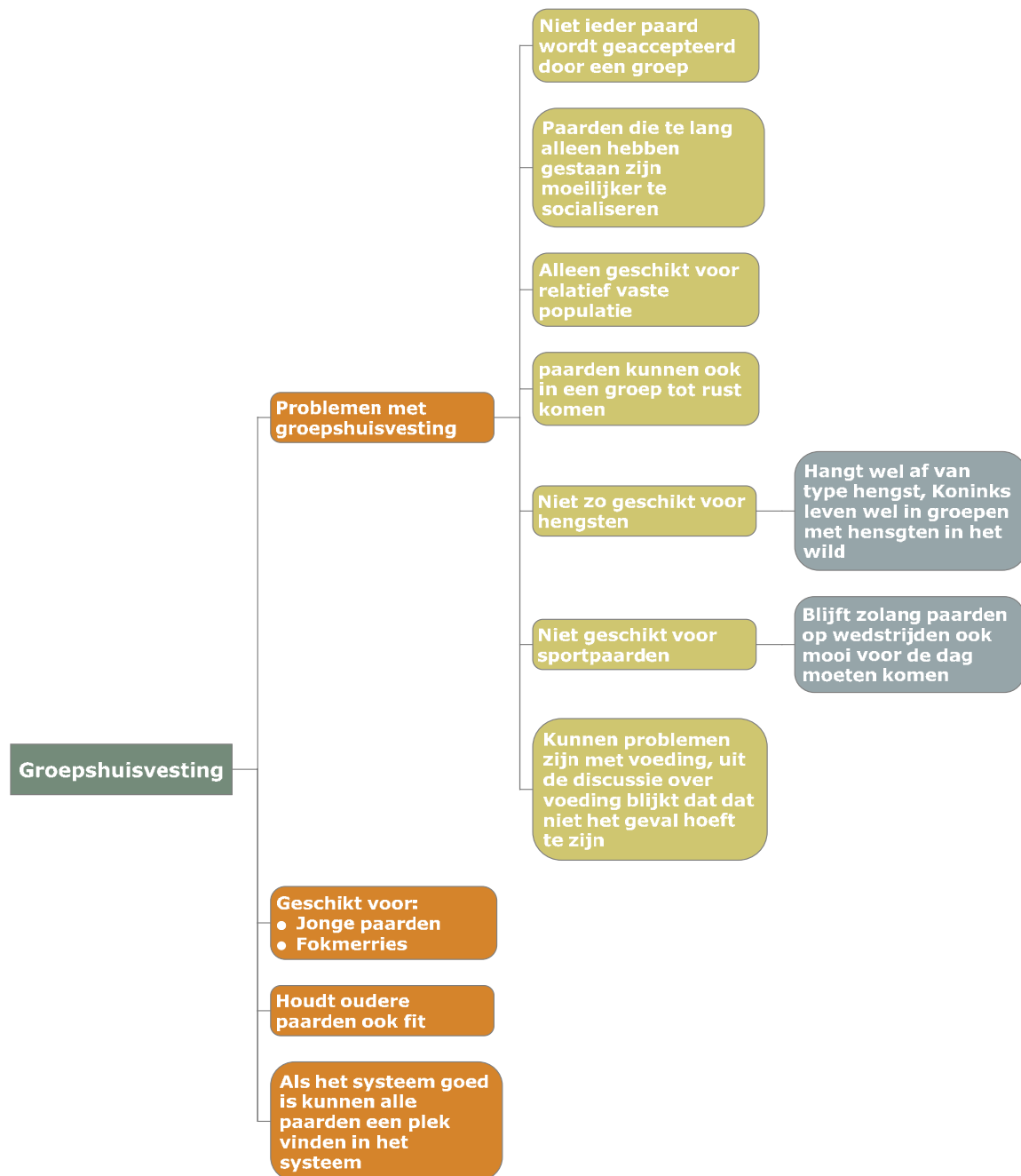
'Ik vind het jammer dat deze discussie steeds weer uitdraait op en eindigt bij de verschillen tussen de sport en andere paarden. Als we er van uitgaan dat we met de hobbymatig gehouden paarden (aan huis of op pension) en de manegepaarden samen spreken over het gros van de populatie kunnen we stellen dat het gros van de paarden in groepsverband kan (leren te) functioneren. Het probleem is dat de massa vindt dat ze een sportpaard bezit dat het gewoon

niet is, en niet gaat worden! Een 'wedstrijdpaard' is dus NOG GEEN sportpaard en aldus maar gewoon recreatiepaard. Hoe help je die lieden uit de droom? In de prijs zit (niet) het verschil? Sommige mensen zijn gewoon te dom en/of te lui en dan zijn regels of wel minstens minimum richtlijnen dan en handhaving daarvan gewoon een opluchting. Dat is de PRAKTIJK, de topsport is letterlijk slechts het zichtbare topje van de ijsberg. Kunnen we een scheiding tussen sport en alle andere paarden aanbrengen door te stellen dat een sportpaard b.v. het paard is dat door een professionele (voor zijn brood)ruiter of menner op hoger (boven Z?)(internationaal?)niveau regelmatig op wedstrijden wordt uitgebracht. De sportstal, of ruiter zal zelf moeten aangeven waarom een dier alleen maar solitair gehuisvest of niet vrij bewogen kan worden. Ik ga ervan uit dat de topsport zichzelf zal 'bijscholen'. Zij willen topfitte paarden. Een ongelukkig paard is nooit topfit. Maar zij hebben meer dan de paardminnende massa toegang tot onderzoeksresultaten. Ze worden gecoacht door wetenschappers alom. Zij gaan 'om' als het nut wordt aangetoond en zullen waar mogelijk echt wel toepassen. Wat mij betreft vallen alle andere paarden onder te categorie; 'überhaupt te socialiseren' Met een kanttekening bij die dieren die reeds zo verknipt zijn dat ze een gevaar opleveren voor zichzelf of hun omgeving, die moeten per geval bekeken Voor paarden op een tussenstation, bv een handelsstal, kan onderling contact niet wenselijk zijn, maar 23 uur boxrust is dat ook niet, (een kip heeft vaak meer ruimte relatief gezien). Een volwassen kijk op paardwelzijn is van deze tijd. Er is een hoop te doen, laten we het vooral niet te ingewikkeld maken door over omschrijvingen te treuzelen. Alleen al met consequente handhaving van de vijf vrijheden zou ik persoonlijk al heel gelukkig zijn.'

Een van de deelnemers geeft aan dat voor paarden die niet in een groep kunnen worden gehuisvest het een oplossing kan zijn om met een pony te worden gehuisvest. Pony's zijn gewend om zich assertief te gedragen, maar hebben tegelijkertijd een goede invloed op een paard.

'Wij hebben op onze renstal regelmatig een pony bij één van onze renpaarden staan, zo ook nu weer. Het paard dat op dit moment een klein vriendje erbij heeft kwam begin dit seizoen bij ons in training vanuit België, waar hij vanwege zijn drukke "geweef" na het lopen van een ren meestal een paar dagen met een dicht bovenluik werd genegeerd. Getraind werd hij alleen op de renbaan, altijd met een dichte kap op, omdat hij anders onverwacht afsloeg. Paard en pony konden vanaf het eerste moment met elkaar overweg, als de één gaat liggen doet de ander dat ook, het paard drinkt nu liever ook uit een emmer dan uit zijn drinkbak, strooit kuil over de pony uit en eet het dan tussen zijn manen uit, en eet in tegenstelling tot daarvoor altijd zijn bak leeg. Het "weven" is geminimaliseerd en als het voorkomt een veel minder heftige beweging. Het wordt bovendien niet overgenomen door de pony.'

Groepshuisvesting

Figuur 4: Argumenten discussie 'Groepshuisvesting'

In de discussie over groepshuisvesting wordt duidelijk aangegeven door de deelnemers voor welke paarden groepshuisvesting wel en voor welke paarden groepshuisvesting minder geschikt is. Een belangrijk argument tegen groepshuisvesting is dat ieder paard een individueel dieet nodig heeft. In de discussie wordt aangegeven dat paarden niet zomaar over een kam

geschoren kunnen worden met koeien. En dat het individueel voeren niet goed mogelijk is in groepshuisvesting. In de discussie over voeding blijkt dat hier inmiddels goede technische oplossingen voor zijn. Verder vinden anderen dat groepshuisvesting nooit de algemene norm zal worden zolang paarden er piekfijn uit moet zien.

'Ik ben het met Daan eens, dat er altijd naar de individuele behoeften van een paard gekeken moet worden, wanneer je over de huisvesting gaat beslissen. Er is een groot verschil tussen een opfokbedrijf met merries en veulens of bijvoorbeeld een sportstal, waarbij inderdaad specifieke aandacht besteed wordt en nodig is per individueel paard. Het zou gevaarlijk worden om topfitte sportpaarden bij elkaar in groepshuisvesting te houden. Op ons bedrijf (sportstal) hebben de paarden ruime, lichte boxen, waarbij sociaal contact heel makkelijk is, dmv een traliestuk tussen de paarden, maar ook een dicht stuk, waarbij ze dus hun rust ook op kunnen zoeken. Belangrijk is wel dat er zonlicht binnen kan vallen en dat het klimaat aangenaam en goed geregeld is. Ook hebben al onze stallen een buitenluik. Ook onze paarden komen elke dag een paar uur in de wei of paddock en verdelen we de voeding over de gehele dag. Een goede voorlichting blijft natuurlijk van het grootste belang voor mensen die niet opgegroeid zijn met paarden op de manier zoals wij dat zijn.'

'Het paard is ontegenzeggelijk een kuddedier. In dit verband voelt het zich het best thuis. Daarom moet indien dit mogelijk is aan dit gegeven worden toegegeven. Het meest ideale voor sociaalcontact is, mist goed uitgevoerd, groepshuisvesting. Wij hebben voor ons bedrijf gekozen om de meeste paarden in groepshuisvesting te plaatsen.'

'In mijn optiek is het niet mogelijk om sportpaarden in groepshuisvesting te stallen. Dit is niet met goed management te verantwoorden. U weet ook dat paarden een aantal jaren worden opgeleid voor de (top)sport. Dit wordt zeer zorgvuldig gedaan en paarden worden dermate goed verzorgd dat kans op blessures minimaal is. Verblijf in groepsstallen is hierbij niet mogelijk (zie ook eerdere motivatie). Daarnaast speelt het geslacht van de paarden ook mee, te denken aan hengsten/ruinen/merries. Daarnaast zie ik niet hoe individueel voeren, en de noodzakelijke rust in een loopstal gegarandeerd wordt. U geeft aan dat dit met goed management mogelijk moet zijn, ik zou niet weten hoe.'

Informatiebehoefte over huisvesting

Figuur 5: Argumenten discussie 'Informatiebehoefte huisvesting paarden'

De deelnemers geven aan dat er behoefte is aan meer informatie en voorlichting over huisvesting. Hierbij dient wel onderscheid gemaakt te worden tussen professionals en hobbymatige paardenhouders. Professionals zijn op zoek naar succesverhalen en goede voorbeelden. Koepelorganisaties zouden hier een rol in kunnen spelen. Voor de hobbymatige paardenhouders wordt de suggestie gedaan dat wellicht maneges hier een rol in kunnen spelen.

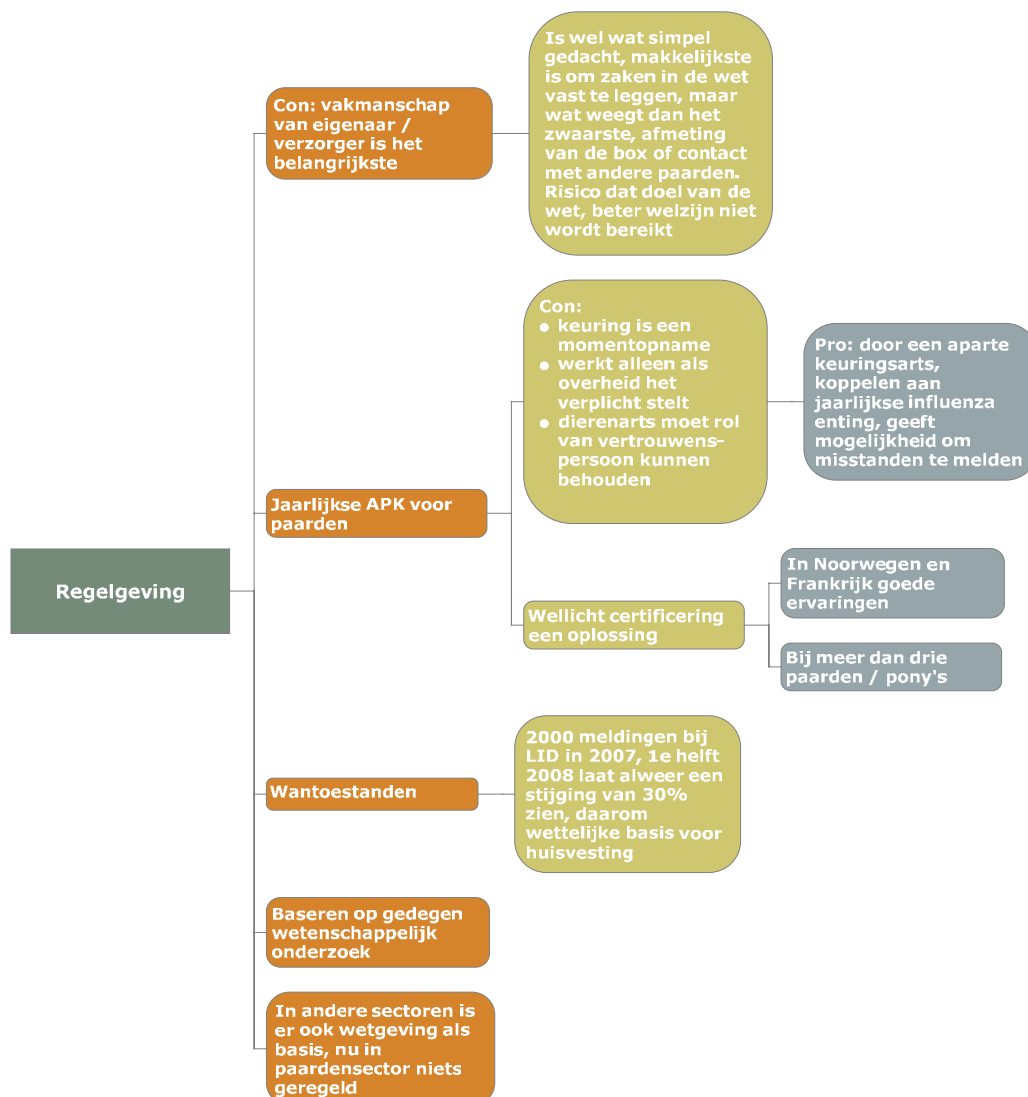
'De paardenhouder is op zoek naar succesverhalen, naar verbeteringen in zijn of haar bedrijfsvoering die het mogelijk maken om tot betere prestaties te komen of efficiënter te werken.'

'In beide segmenten zijn er ongetwijfeld verbeteringen in huisvesting en dus welzijn mogelijk, maar de problemen zijn wel van een andere orde. De professionele paardenhouder zal behoefte hebben aan "best practices" op dit gebied in zijn of haar tak van sport. Koepels of verenigingen kunnen daartoe mogelijkheden bieden. De hobbymatige paardenhouder heeft een totaal andere informatiebehoefte. Er zal een makkelijk toegankelijk loket moeten komen waar men betrouwbare basisinformatie kan verkrijgen. Een groot probleem voorzie ik nog in het bereiken van de groep paardenhouders die niet uit eigen beweging op zoek gaan naar deze info. Dan heb ik het over de groep waar de LID regelmatig moet ingrijpen. Hoe gaan we deze niet gemotiveerde groep bereiken en hoe gaan de huisvesting en dus het welzijn van deze groep paarden verbeteren.'

De analyse die de deelnemers in de discussie geven, is dat een deel van de mensen verkeerd handelt uit onwetendheid, maar wel het beste voor heeft met hun paard. Een ander deel van de mensen is ongemotiveerd. De vraag is hoe je die tweede groep zou kunnen bereiken.

'Mijns inziens bestaat er een grote doelgroep die zich (nog) niet bewust is van het feit dat sociale huisvesting en vrije beweging zeker belangrijk zijn voor een paard. Dan denk ik onder andere aan 'goedbedoelde' huisvesting in stallen waarbij de paarden in hoog stro staan en de wasplaats is voorzien van warm water, alles mooi geveegd en dergelijke, maar waar helaas de sociale interactie niet mogelijk is tussen de volledig gesloten boxen met schuifdeuren. Vooral voor deze doelgroep is het van belang een juiste voorlichting te geven waarom het zo van belang is de paarden de ruimte en mogelijkheid tot interactie te geven..'

Regelgeving

Figuur 6: Argumenten discussie 'Regelgeving op het gebied van huisvesting'

In veel andere sectoren is er regelgeving om een basisniveau van dierenwelzijn te garanderen. In deze discussie valt op dat sommigen dit soort regelgeving voor de paardensector niet nodig vinden. Je moet kunnen vertrouwen op het vakmanschap van een eigenaar / verzorger. Anderen staan niet negatief tegenover het vastleggen van zaken in regelgeving, maar vinden het een lastige afweging wat dan het zwaarste weegt. Zoals ook uit de discussie over de minimale eisen aan huisvesting bleek, is contact met anderen paarden minstens net zo belangrijk als de grootte van een box. Deelnemers vragen zich af wat je dan in wetgeving moet vastleggen. Want als paardenhouders zich alleen maar gaan houden aan het ene aspect dat is vastgelegd in de wet, dan hoeft het welzijn van paarden niet verbeterd te zijn, zo is de opvatting van sommigen.

Feit is dat het aantal meldingen bij de LID toeneemt, geeft een van de deelnemers aan. Enkele buitenlandse voorbeelden bieden wellicht aanknopingspunten en handvaten om ook in Nederland meer vast te leggen.

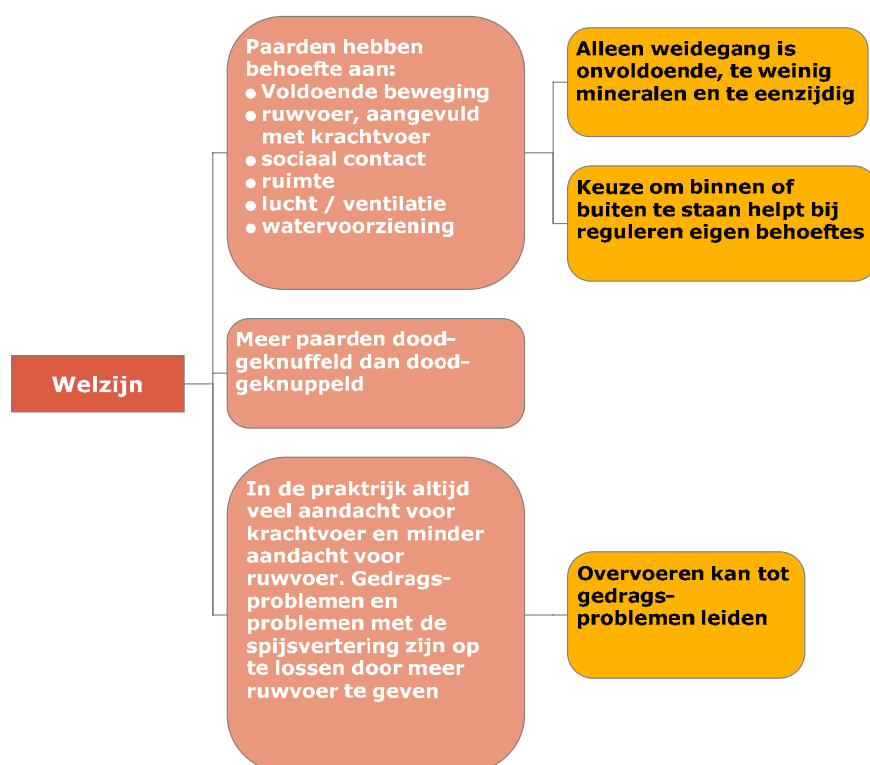
'ik begrijp dat wel, maar ik vraag me dan af waarom paardenhouders zoveel meer vakmanschap hebben dan varkensboeren of kippenfokkers. En de praktijk (niet de theorie) laat zien dat ook zien dat er wel wat mankeert aan het vakmanschap van veel (niet alle!) paardenhouders. Daarom het pleidooi om een bodem te leggen in de wet, niet meer en niet minder.'

'Jouw opvatting dat wetgeving, waarin allerlei parameters op het gebied van huisvesting worden opgenomen, en dat het handhaven van die wetgeving de oplossing is voor de verbetering van het welzijn van paarden is m.i. een te eenvoudige voorstelling van zaken. Uit een flink aantal reacties van deelnemers aan deze discussie blijkt dat het de combinatie van een aantal factoren is die bepaalt hoe zwaarwegend iedere factor op zich bijdraagt aan het welzijn. Laat ik concreter zijn; de boxmaat is veel minder relevant naarmate de hoeveelheid dagelijkse bewegingsmogelijkheden aanzienlijk toeneemt. Datzelfde geldt voor mogelijkheden tot sociaal contact in de box versus mogelijkheden voor groepscontact buiten de box. Zo zijn er nog voorbeelden aan te geven. Waar het uiteindelijk om gaat is dat paardenhouders (hobby en professioneel) veel beter op de hoogte komen van alle factoren op het gebied van huisvesting, voeding en beweging en hoe die elkaar beïnvloeden t.b.v. het welzijn van paarden. Overigens is op dat gebied ook nog heel wat onderzoek nodig, om bepaalde aannames die we nu doen, goed te onderbouwen. Laten we vooral tijd en energie stoppen in het verzamelen en toegankelijk maken van betrouwbare informatie voor iedereen die in welke vorm dan ook met paarden te maken heeft. Daar zie ik veel meer in dan het door de overheid laten opstellen van wettelijke voorschriften en die vervolgens met een meetlat laten controleren of ze worden nageleefd. De wettelijke voorschriften kunnen namelijk slechts over een beperkt aantal meetbare onderdelen gaan. Immers veel niet-meetbare factoren zijn op het welzijn van paarden van invloed en bepalen mede de relevantie van de meetbare.'

6. Resultaten Voeding

De discussie over voeding was de eerste twee weken wat rustig. In de laatste anderhalve week zijn in die discussie echter veel bijdragen geplaatst. De meeste bijdragen in deze discussie zijn geplaatst over voermanagement in groepshuisvesting en over ruwvoer. De andere discussies gingen over: voeding in relatie tot welzijn, goed voermanagement, krachtvoer, de gevolgen van het veranderen van voermanagement en de behoefte aan informatie over voeding. Wat opvalt, is dat aan deze discussie met name de inhoudelijke experts op het gebied van voeding hebben meegedaan.

Voeding in relatie tot welzijn van paarden

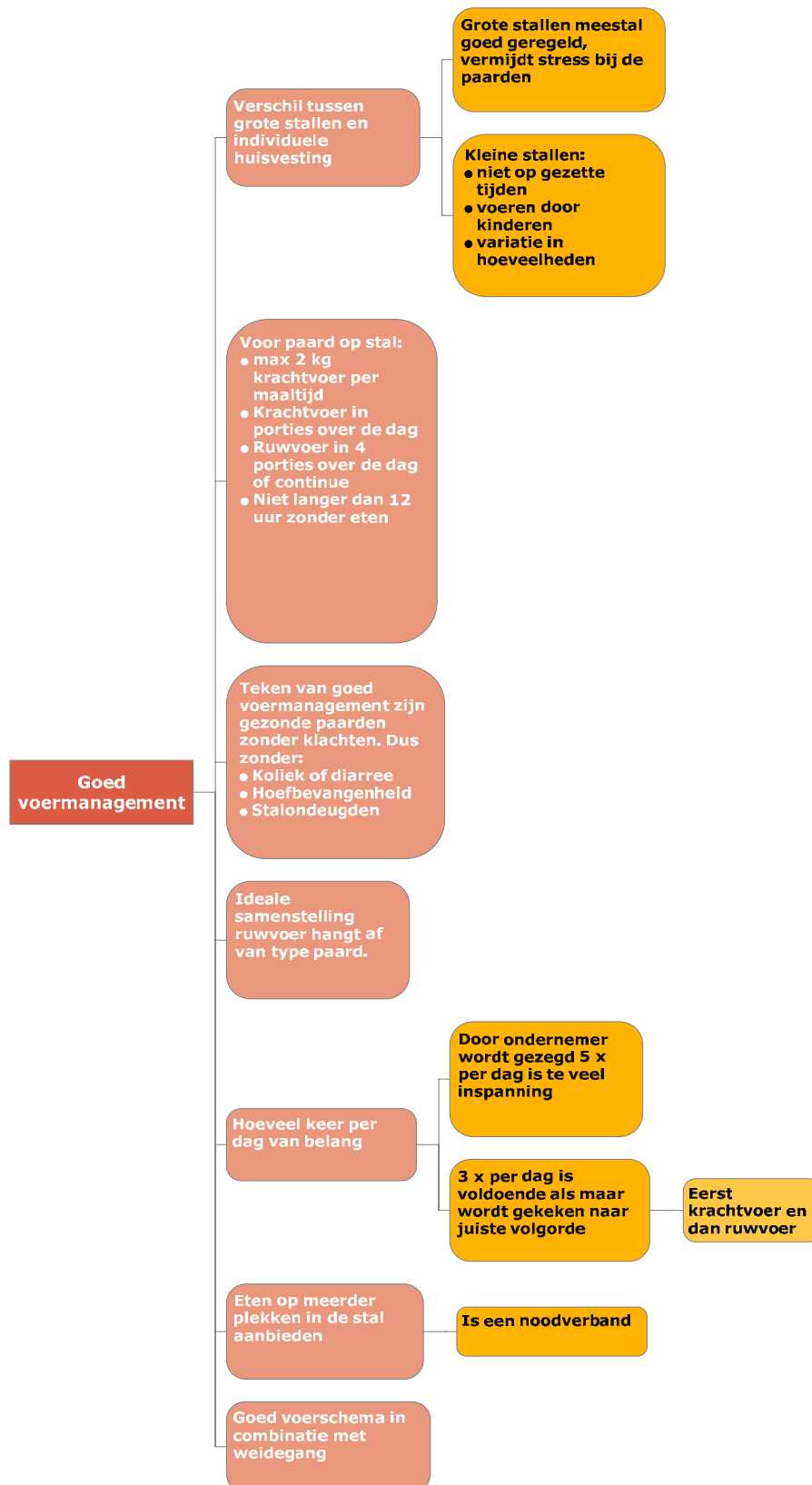

Figuur 7: Argumenten discussie 'Voeding in relatie tot welzijn van paarden'

Dat paarden fourageren en eigenlijk zo'n 16 uur per dag moeten kunnen eten lijkt nog geen gemeengoed te zijn. De deelnemers aan de discussie zijn daar wel allemaal van op de hoogte, maar zij kennen genoeg voorbeelden van mensen die daar geen rekening mee houden. In de discussie wordt benadrukt dat variatie in voeding belangrijk is. Alleen ruwvoer is te eenzijdig, alleen weidegang ook en met alleen krachtvoer hebben paarden te weinig om hun spijsvertering op orde te houden.

'Een paard is een dier dat veel plantaardig (ruwe celstof) nodig heeft. Daarnaast grazen ze in kuddes. Ik denk dat de laatste jaren er al een stuk tegemoet gekomen is in de behoefte naar veel ruwe celstof. Voederde men voeger veel hooi met alle problematiek die dat met zich mee kan brengen, tegenwoordig wordt er veel gras gewikkeld in plastic wat een beter kwaliteit oplevert. Daarnaast zijn er producten gekomen zoals luzerne die beter hierbij aansluiten. Daarnaast vraag elk gebruik om een eigen voerstrategie. Om ze alleen weidegang te bieden vind ik te eenvoudig. De weide die wij te beschikking hebben heeft een dusdanige lage variatie aan planten dat het voer erg eenzijdig is. Een goede graadmeter is mijns in ziens de problematiek rondom koliek. Als men een goed rantsoen heeft wat aansluit bij de behoefte van een paard kun je het aantal koliek gevallen terug dringen naar minder dan 1% per jaar.'

Goed voermanagement

Figuur 8: Argumenten discussie 'Goed voermanagement'

Wat is goed voermanagement? En hoe ga je daar als paardenhouder mee om? Het belangrijkste dat uit de discussie komt, is dat de gezondheid van een paard het meeste vertelt over de kwaliteit van het voermanagement. Paarden die gezond zijn en goed te eten krijgen hebben weinig tot geen last van koliek, geen hoefbevangenheid en weinig last van stalondeugden. Verder is in deze discussie getracht wat algemene uitgangspunten te formuleren. Sommige zaken zijn gemakkelijk door alle paardenhouders toe te passen. Een daarvan is dat paarden het ruwvoer na hun krachtvoer moeten krijgen voor het goed verteren van hun voedsel. Een vanzelfsprekendheid voor de deelnemers, maar uit de bijdragen lijkt dat voor veel anderen niet duidelijk te zijn.

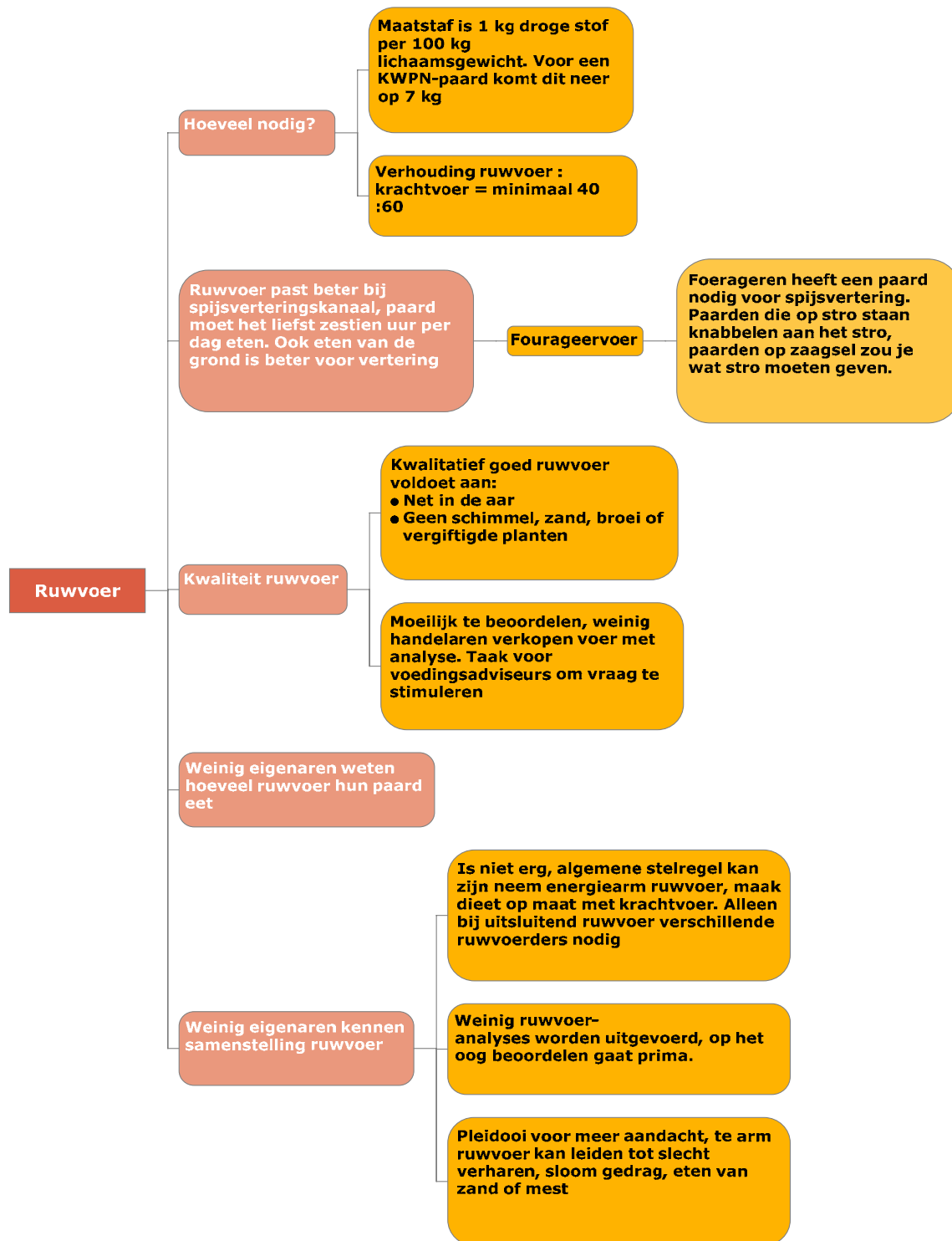
'Een goede kwaliteit hooi dat constant aanwezig is voor het paard en een mineralen- en vitaminebrok kan in veel gevallen voldoende zijn. In verband met het feit dat een paard geen galblaas heeft voor de opslag van verteringssappen (dit druppelt de hele tijd direct het darmkanaal in) is het noodzakelijk dat het paard de gehele dag kan eten. Bij het eten van hooi is ook meer speeksel nodig (ongeveer 3 keer meer dan krachtvoer) wat ook gezonder is voor een paard. Het eten vanaf de grond in tegenstelling tot een voerbak maakt dat zijn kaak ongeveer 1 - 1,5 cm meer naar beneden zakt en zijn kiezen op de juiste wijze het voer kunnen vermalen. Hierdoor is minder kans op het ontstaan van haken.'

'De paardenhouder in het algemeen is vaak op zoek wat het beste is voor het dier. En de vele verschillende bedrijven die vaak "eigen" onderzoek doen, spelen hier handig op in, met allemaal op "maat gemaakte voedermiddelen die bepaalde problemen zouden voorkomen". Het is dan ook vaak de vraag of de paardenhouder de informatie op waarde kan schatten. Onafhankelijk onderzoek wordt er bijna niet meer gedaan en er zijn nog veel onduidelijkheden binnen de paardenvoeding. We werken nog met veel aannames en oude gegevens en ideeën. De paardenhouder is zich vaak wel bewust van het nut van ruwvoer, maar het op juiste wijze inschatten van de kwaliteit en de angst om "te weinig" te geven zorgen en vaak voor dat er een onbalans komt en dat ze al snel naar het in hun ogen "veilige krachtvoer grijpen" en dan maar ruwvoer als bijvoeder geven. En je ziet dan ook relatief veel paarden met bijvoorbeeld overgewicht. Ook problemen als koliek komen relatief veel voor. Met verbazing hoor ik dan ook de meest vreemde adviezen aan door "experts" gegeven over voermanagement. De paardenhouders zijn dan actief op zoek naar informatie, maar hoe helder en eerlijk de adviezen zijn vraag ik me dan af.'

'Net als bij de trainingsmethoden is men het er vaak over eens dat paarden veel ruwvoer moeten krijgen van een goede, in ieder geval geen bedorven, kwaliteit. Toch is de interpretatie van veel ruwvoer per paardeneigenaar cq staleigenaar zeer verschillend. Er zijn maar weinig mensen die weten hoeveel ruwvoer hun paard opeet, terwijl ze de kilogrammen krachtvoer tot achter de komma nauwkeurig bijhouden. Het is vaak geen onwil, maar meer onkunde. Om te stimuleren dit te verbeteren is hele praktische uitleg nodig hoe dit te doen. Een beter voermanagement bevat in mijn oordeel de hoeveelheid ruwvoer, de kwaliteit van het ruwvoer,

de verdeling van de maaltijden over de dag en de grootte van de porties krachtvoer. Neem mensen bij de hand en laat ze zien hoe dit moet. Weeg eens het ruwvoer, bepaal eens samen hoeveel het paard nu werkelijk dagelijks nodig heeft en stel een goed voerschema op. Voor sportpaarden is dit anders dan voor recreatie paarden. De eerste groep krijgt vaak te weinig ruwvoer en veel krachtvoer, de tweede groep wordt heel wisselend gevoerd, soms alleen op natuurweiden en dus met tekorten in mineralen en eventueel eiwit of overvoerd met van alles zodat ze veel te dik worden. Kortom, hoe krijg je het voermanagement beter: passend praktijkgericht, toepasbare informatie. De nieuwe mogelijkheden die internet hiervoor biedt moet een breed publiek kunnen bereiken. Bij www.abouthorses.nl zijn al online cursussen over deze praktische zaken zeer toegankelijk gemaakt.'

Ruwvoer

Figuur 9: Argumenten discussie 'Ruwvoer'

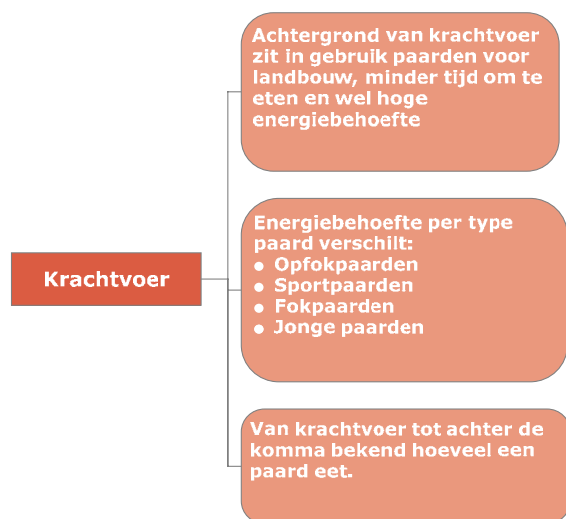
De discussie over ruwvoer is een aantal dagen gegaan over het belang van de kwaliteit en samenstelling van ruwvoer. Paradoxaal genoeg blijkt aan het einde van de discussie dat de precieze samenstelling van ruwvoer voor veel eigenaren geheimen kent. Uit de discussie blijkt dat de samenstelling van ruwvoer vooral van belang is als paarden er geen krachtvoer bij krijgen. Wel belangrijk is dat het ruwvoer geen schimmel, broei of giftige planten bevat.

'Nee, er is geen ideale samenstelling van het ruwvoer dat voor alle paarden past. Het ene paard moet juist een ruwvoer hebben dat relatief veel energie en eiwit bevat en het andere paard het tegenovergestelde, terwijl ze allebei een bepaalde minimale hoeveelheid ruwvoer per dag nodig hebben. Vaak is het zelfs beter om op een stal meerdere soorten/kwaliteiten ruwvoer te hebben om de verschillende typen paarden individueel te kunnen voeren.'

'In de praktijk worden maar weinig ruwvoer analyses uitgevoerd. Op het oog beoordelen gaat redelijk goed. De uitersten (Energierijk/energiearm) kan op deze manier beoordeeld worden. Een veel gehoord argument om geen analyses uit te voeren is de regelmatige wisseling van partijen ruwvoer op stal. Veel paardenhouders kopen namelijk kleine partijen ruwvoer aan van verschillende herkomst. Overigens is het sturen van de conditie van het paard (dus te dik/te dun) met ruwvoerkwaliteiten erg omslachtig en lastig uitvoerbaar. Wanneer er gekozen wordt voor energiearm ruwvoer dan kan vrij eenvoudig met krachtvoer een rantsoen op maat gemaakt worden. Alleen in een situatie waarbij je vrijwel uitsluitend ruwvoer als enig voer aan de paarden wilt verstrekken zijn verschillende ruwvoerders op stal noodzakelijk.'

'Het analyseren van ruwvoer is inderdaad niet in alle situaties mogelijk of zinvol. Maar als je ervan uitgaat dat ruwvoer de basis is en het grootste aandeel van het rantsoen mag er wel gepleit worden om hier meer aandacht aan te geven. Het streven naar eiwitarmruwvoer heeft ertoe geleid dat veel paarden zeer arm hooi krijgen met weinig voederwaarde. Dit is niet altijd goed met krachtvoer aan te vullen. Zonder analyse kan het rantsoen wel geoptimaliseerd worden door aan te nemen dat het ruwvoer relatief lage gehalten bevat en dit met krachtvoer en/of supplement (op basis van een berekening) te compenseren. Veel (recreatie)paarden kunnen met ruwvoer voldoende energie en eiwit opnemen en hebben slechts weinig krachtvoer nodig. Dan is het wel belangrijk je te realiseren dat het ruwvoer niet alle voedingsstoffen kan bevatten. Dit kan leiden tot vage klachten bij paarden zoals slecht verharen, sloom, zand of mest eten, etc.. Dus alhoewel het analyseren niet voor elke paardeneigenaar mogelijk is te laten doen, is het wel belangrijk de kwaliteit van het ruwvoer in de gaten te houden. Een lastig probleem omdat het ruwvoer overal en nergens vandaan wordt gehaald en je dus aan de producentenkant niet een analyse kan opeisen.'

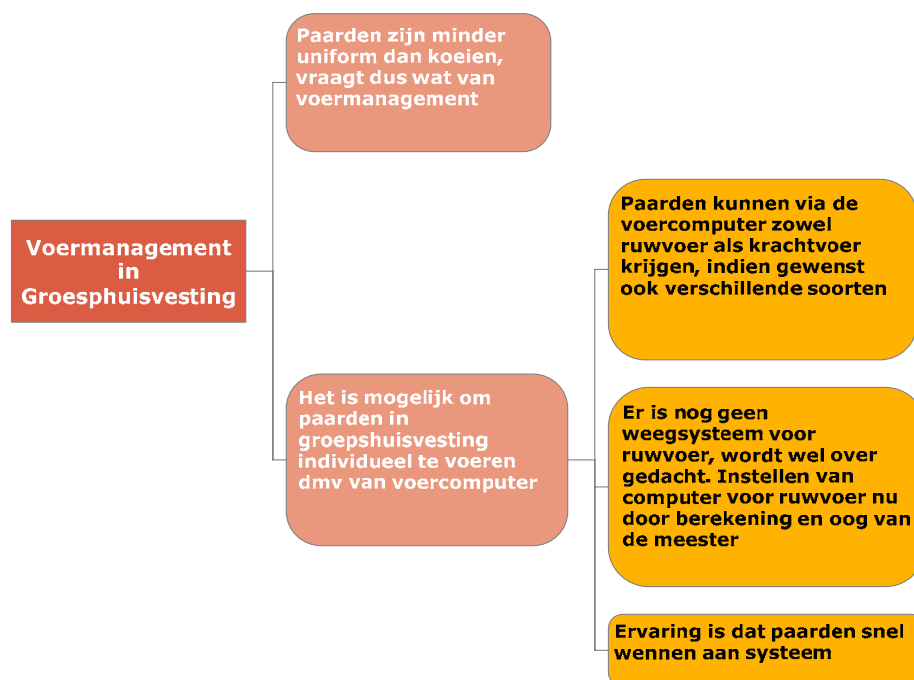
Krachtvoer

Figuur 10: Argumenten discussie 'Krachtvoer'

Over krachtvoer is niet heel veel gezegd in de discussie. Een reden kan zijn dat er veel over krachtvoer bekend is. Van krachtvoer weten eigenaren exact wat de energie is en wat de samenstelling is. Wel is opgemerkt dat het apart is dat veel paardenhouders wel exact weten hoeveel krachtvoer ze hun paarden voeren en er tegelijkertijd zo weinig kennis is over de samenstelling van ruwvoer en hoeveel ruwvoer een paard eigenlijk nodig heeft.

Voermanagement in groepshuisvesting

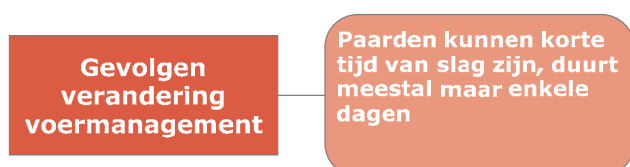
Figuur 11: Argumenten discussie 'Voermanagement in groepshuisvesting'

In de discussie over huisvesting werd voermanagement in groepshuisvesting al aangestipt. Ook hier komt het aan de orde. In de discussie laat Rik Steijn van Mansour stallen weten dat er bij hem op het bedrijf met voercomputers wordt gevoerd. Ieder paard krijgt op die manier wat het nodig heeft. Op dit moment is er nog geen weegstelsel voor ruwvoer, maar dat is wel handmatig in te stellen. Het belangrijkste bezwaar dat paarden niet individueel gevoerd kunnen worden, vervalt daarmee. Ook omdat uit de praktijk blijkt dat paarden snel gewend zijn aan het systeem.

'Groepshuisvesting betekent meestal voor elke paard hetzelfde soort ruwvoer. Als dit ruwvoer ongelimiteerd ter beschikking staat voor de paarden kan het zijn dat sommige daar te dik van worden. Is het beperkt beschikbaar dan kunnen de paarden onderaan de rangorde te weinig krijgen. Dus kan dit eigenlijk alleen als alle paarden in de groep onbeperkt ruwvoer mogen eten. Het krachtvoer is met een voer computer wel per paard te verdelen zodat ieder zijn eigen portie krijgt.'

'Niet mee eens, paarden kunnen zeker wel in een computer gestuurd systeem gehuisvest worden. Het mooie van computergestuurd voeren is dat de paarden over 24 uur van de dag steeds kleine beetjes voer kunnen komen halen, zowel ruwvoer als krachtvoer. Het maag/darmstelsel van de paarden is eigenlijk ook gemaakt op het verwerken van kleine hoeveelheden over de gehele dag. De rantsoenen kunnen per paard afgesteld worden en de paarden wennen zeer snel aan het systeem.'

Verandering van voermanagement

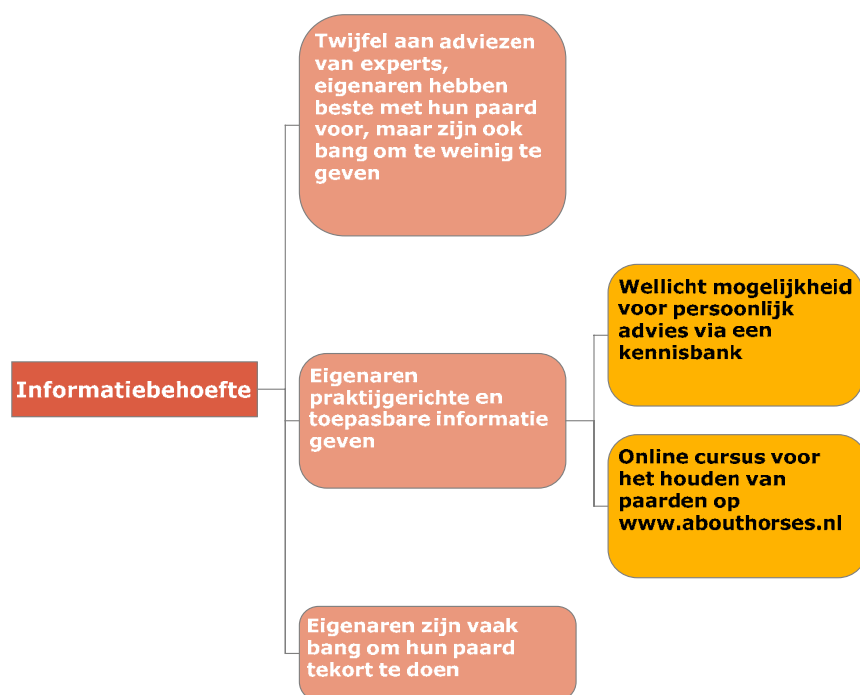
Figuur 12: Argumenten discussie 'Verandering van voermanagement'

Verandering van voermanagement kan een paar dagen darmproblemen met zich meebrengen. Verder is het geen belangrijk onderwerp in de discussie.

'In principe reageren alle paarden op verandering van het voermanagement. De meeste paarden zullen reageren met verandering van de mest, dun etc. Na enkele dagen zullen de paarden weer terug komen in hun normale doen. Dit hoeft in principe geen probleem op te leveren. Voor de "wedstrijdpaarden" zijn dit problemen die de ruiters liever niet hebben. Verder voor jonge dieren waarvan de darmflora nog niet stabiel is waardoor ze lange tijd van slag kunnen zijn.'

'Er wordt verondersteld (ervaring van paardenhouders) dat veel ruwvoer het paard lui maakt en minder elastisch. Dit zou voor de explosieve sporten een handicap kunnen zijn. Dit is echter nooit onderzocht. Overigens heb ik bij een onderzoek dat we uitgevoerd hebben, verschil in gedrag gezien in de trainingsmolen tussen paarden met groot aandeel krachtvoer in het rantsoen en paarden met een groot aandeel ruwvoer in het rantsoen.'

Informatiebehoefte voermanagement

Figuur 13: Argumenten discussie 'Informatiebehoefte voermanagement'

Zoals al eerder bleek is er vooral weinig informatie beschikbaar over ruwvoer. Omdat eigenaren bang zijn hun dieren te kort te doen, krijgen te veel paarden te veel te eten, of te weinig ruwvoer. Er worden enkele concrete suggesties gedaan om tegemoet te komen aan de informatiebehoefte.

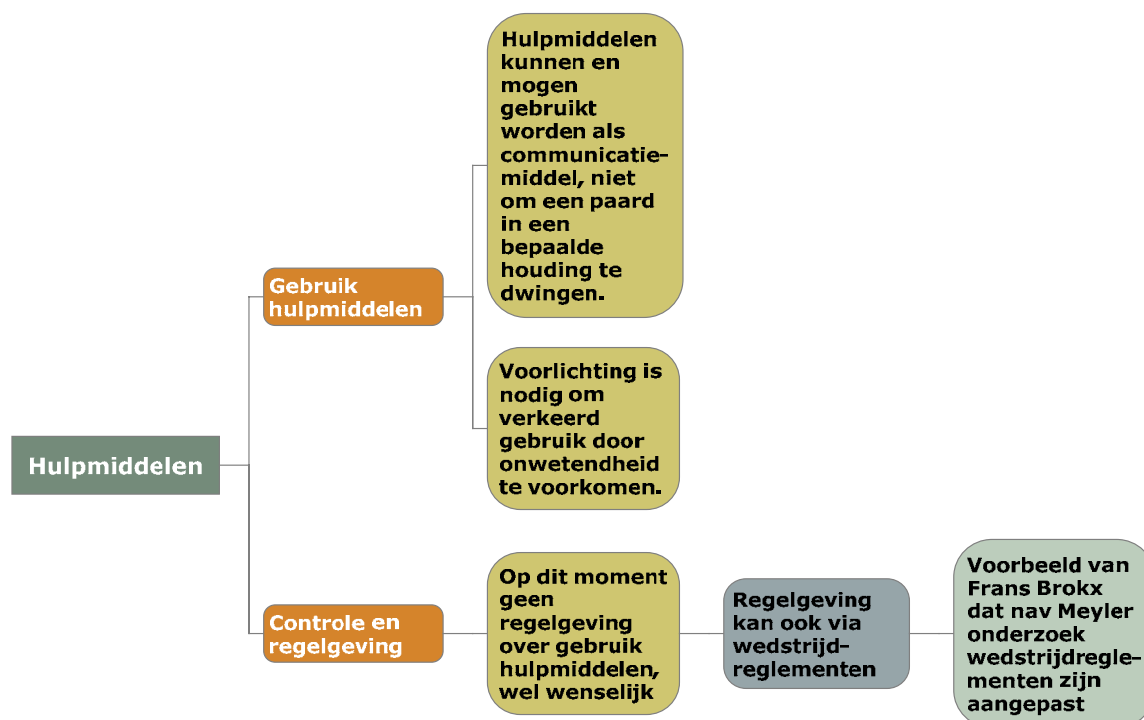
'In de andere discussie over voeding komt naar voren dat er toch nog veel onwetendheid is. Veel paarden krijgen te weinig ruwvoer. De kwaliteit van het ruwvoer is een onbekende. De aandacht gaat (te)veel uit naar het krachtvoer, terwijl dat aanvullend voer is. De basis, het hooi, gras of kuilvoer, is minder interessant? Terwijl veel problemen met de vertering en het gedrag (en dus het welzijn) te maken heeft met de hoeveelheid ruwvoer plus de verdeling over de dag. Eenvoudig, maar toch een lastige boodschap blijktbaar. Verplichte kost voor paardeneigenaren: eenvoudige lesmateriaal aanreiken. Al eerder vermeldt: er is een online cursus over het houden van paarden, juist voor de paardeneigenaar: www.abouthorses.nl. Leerzaam en zeer goed gewaardeerd.'

'Ik wil graag iets anders aankaarten: het geven van foerageervoer voor paarden die niet op stro staan. Veel paarden die niet op stro staan hebben grote delen van de dag geen mogelijkheid tot foerageren. Evolutionair gezien moet het spijsverteringskanaal ongeveer 80% van de tijd gevuld zijn voor een goede spijsvertering. Een paard maakt alleen speeksel aan als hij kauwt en speeksel zorgt o.a. voor de neutralisatie van het maagzuur (dat wel 24 hr per dag wordt gescheiden) Een paard heeft dus een grote behoefte om te kauwen. Het is zeer aan te raden paarden die op zaagsel oid staan meerdere malen per dag vers stro oid te geven om aan te knabbelen. Hoe komt het dat dit zo weinig bekend is? Het is zo simpel (niet giftige takken of oraal speelgoed kunnen natuurlijk ook helpen.'

7. Resultaten Trainingsmethoden

In de discussie over trainingsmethoden zijn veel bijdragen geplaatst die gaan over het trainen met hulpmiddelen en de omslag die gemaakt moet worden van trainen door middel van straf naar trainen door middel van beloning. Daarnaast hebben mensen kritiek op trainingmethoden in bepaalde sectoren en wordt er iets gezegd over onderzoek en leerzame voorbeelden in het buitenland.

Hulpmiddelen

Figuur 14: Argumenten discussie 'Hulpmiddelen'

Bij de deelnemers leeft het idee dat veel hulpmiddelen niet worden gebruikt als communicatiemiddel, maar als middel om een paard in een bepaalde houding te dwingen. Vaak wordt aangehaald dat de fout eerder bij het paard wordt gezocht dan bij de ruiter. Helaas komt het nog te vaak voor dat paarden verwondingen oplopen door het gebruik van hulpmiddelen. Volgens de deelnemers is dit deels door onwetendheid. Regelgeving kan een oplossing zijn, maar daar is meer onderzoek voor nodig. In de discussie wordt aangegeven dat regelgeving niet meteen in wetgeving hoeft te worden vastgelegd, maar dat bepaalde zaken in wedstrijdreglementen opgenomen kunnen worden. Er wordt een voorbeeld uit Noorwegen aangehaald. In Noorwegen wordt al heel lang zonder zweep gekoerst. Dit heeft voornamelijk positieve gevolgen. De wedstrijden zijn voor het publiek ook aantrekkelijker geworden.

'Ik ben het helemaal eens met de vorige reacties. Het afdwingen van houdingen en pijn door zweep en spoor mag geen hulpmiddel zijn in trainingen. Daarbij gelijk opmerken dat er niets mis is met een zweep of spoor als het gebruikt wordt voor communicatie.'

'Natuurlijk kunnen we het over het inzetten van trainingsmiddelen eenvoudig eens worden, het ideaal laat zich wel omschrijven. Maar hoe komt het dan dat het in de praktijk zo anders uitpakt? Zoveel mensen weten eigenlijk niet met de hulpmiddelen om te gaan en we zien het 'allemaal' en toch blijft het zo dat nog teveel (we gaan al wel vooruit) paarden meer dan veelvuldig met sporen en zweep worden bewerkt. Hoe krijg je de grote groep zover te geloven dat bepaalde zaken NOT DONE zijn terwijl je als kind b.v. leert dat als het paard het fout doet je hem moet slaan... anno 2008! En als hij niet met zijn hoofd naar beneden loopt dat je er dan touwtjes of elastiekjes moet aanbinden (we praten over honderden zo niet duizenden paarden hier), met of zonder ruiters flink laten lopen dan leert hij het wel. Onder een goede ruiters zou dit paard zich niet verzetten dus wie moeten we nou trainen, het paard of de ruiters? Dus meer opleidingen gericht op de praktijk en eventjes wat minder bliksemcarrières in de sport. Ruiters met meer geduld beter leren rijden, beter voorlichten en alternatieven aandragen voor problemen.'

Redenen waarom mensen naar hulpmiddelen grijpen

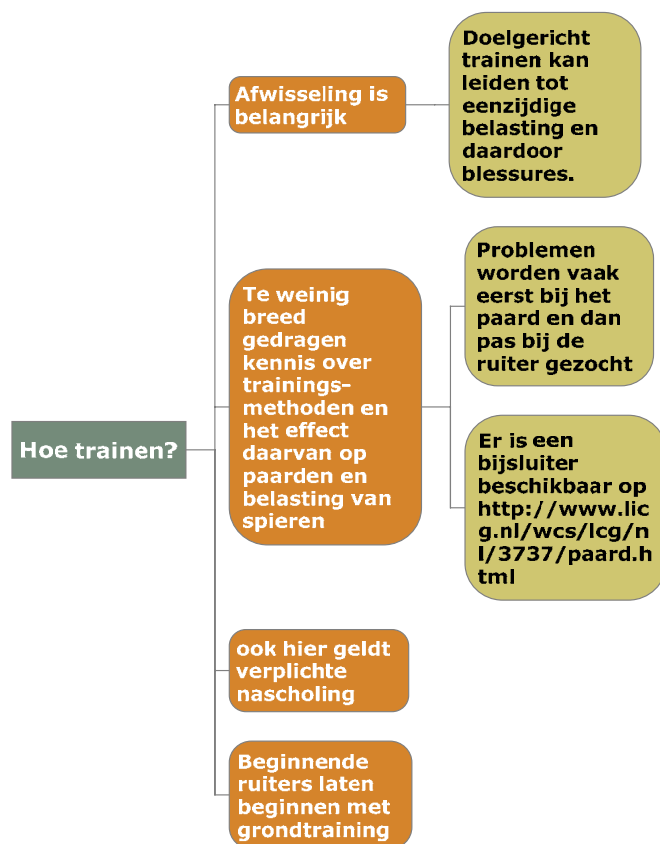
Figuur 15: Argumenten discussie 'Waarom mensen naar hulpmiddelen grijpen'

De redenen waarom mensen naar hulpmiddelen is voor een deel uit onwetendheid en voor een deel door een te hoog ambitieniveau. Zo blijkt uit de discussie.

'Natuurlijk zijn er de extremen waarbij de druk om te presteren er voor zorgt dat mensen bewust "verkeerd" gebruik maken van de hulpmiddelen. Het bewust verkeerd gebruiken is moeilijk aan te pakken, aangezien dit al snel achter gesloten deuren gebeurt. Veel zorgelijker vind ik de grote groep die onbewust verkeerd gebruik maakt, aangezien ze op zoek gaan naar een oplossing om toch te kunnen blijven rijden. Als we die groep kunnen bereiken dan heeft dat hopelijk een effect op de rest (kritische houding ontwikkelen). Ik ben van mening dat de grote groep, heel erg graag het beste voor het paard wil maar dat hun angst, hun liefde voor het

paard en de wil om goed voor de dag te komen (presteren) ervoor zorgen dat ze snel grijpen naar (vaak adviezen van "experts") verschillende hulpmiddelen zonder dat ze daarvoor het ruitergevoel, kennis, ervaring hebben. En wellicht gaan ze er naïef vanuit dat als het te koop is en toegestaan door KNHS dat het dan niet welzijnsonvriendelijk kan zijn. Zeker de slof met al zijn varianten en de grote variaties aan bitten om paarden onder controle te houden zijn mij een doorn in het oog. Paarden die niet meer voorwaarts durven omdat ze bij minst of geringste in de mond worden getrokken. Ze lopen dan zogenaamd in de "vorm", echter niet meer voorwaarts. Kijk op de meeste protocols op dressuurwedstrijden en regelmatig staat er niet meer voorwaarts, achter het bit, loopt niet op eigen benen, en ga zo maar door. Deze groep zal dan verder zoeken in de hulpmiddelen en komen dan bij de sporen etc. om toch iets te doen met de kritiek gekregen op bijv. wedstrijden. De ruiter wil graag controle over het paard en grijpt dan naar wat hij of zij kan kopen om tot die controle te komen, aangezien het nogal wat reflectie vraagt van een persoon om te denken dat hij/zij niet goed genoeg kan rijden of het paard niet geschikt is voor hem/haar. En angst is nog steeds een behoorlijk groot taboe, evenals het voor wedstrijdruiter die al jaren rijdt een taboe is om te zeggen dat hij/zij bepaald paard niet kan rijden.'

Hoe trainen?

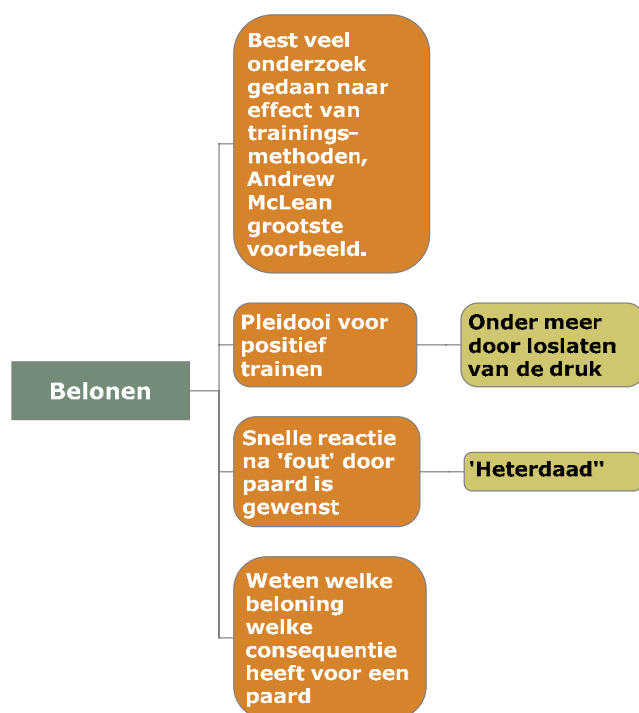
Figuur 16: Argumenten discussie 'Hoe trainen?'

Er is bediscussieerd dat er op dit moment te weinig kennis is over trainingsmethoden, er is behoefte aan meer onderzoek naar de effecten van bepaalde trainingen op paarden. Ook vinden enkelen dat nascholing verplicht zou moeten zijn voor professionele instructeurs. Er wordt de vergelijking gemaakt met de hondenwereld. In de hondenwereld is een omslag gemaakt van trainen door middel van straf naar trainen door middel van belonen. In de paardenwereld is het ook tijd voor deze omslag.

'Paarden leren het gemakkelijkst door het consequente en snelle reageren op een actie. Snel is in onze ogen binnen 2 seconden. Kijk naar een paard in kuddeverband. Na een waarschuwing (bijv het bewegen van een oor) volgt er een duidelijkere reactie in de vorm van een uitval. In welke vorm dan ook. Als de mens voor het paard eerlijk, consequent en vooral duidelijk is zorgt dit voor vertrouwen. Een leider die zo gelijkmatig mogelijk reageert, is een rots in de branding. De waarschuwing is duidelijk. Al heel snel hoeft de waarschuwing maar heel subtiel aangegeven te worden en het paard kent zijn grens. Zonder dat je bang hoeft te zijn voor onzeker of overdreven onderdanig gedrag. Ook hierbij geldt dat de band die je met je paard opbouwt enorm belangrijk is. Des te beter je elkaar leert kennen des te sneller je kunt ingrijpen (heel klein) op ongewenst gedrag. Doordat je steeds sneller en kleiner kunt reageren/ inwerken zal je paard zich ook steeds meer op jou focussen. En dan kun je echt samen gaan leren.'

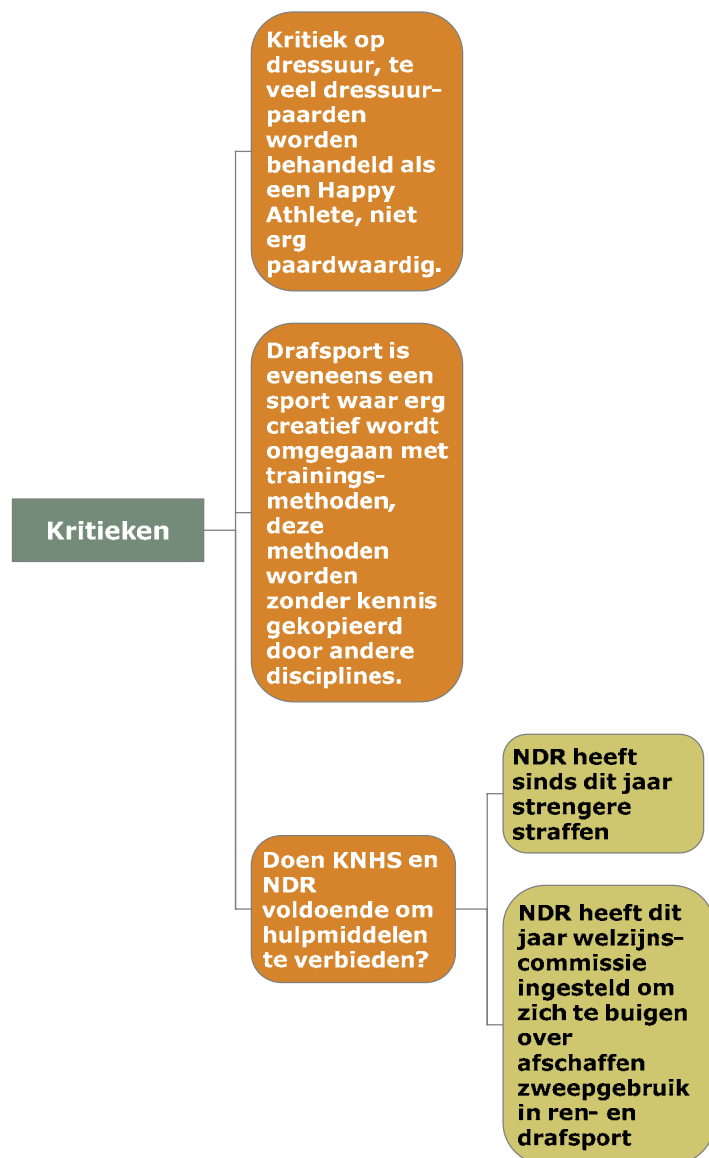
'Volgens mij zouden we ernaar toe moeten paarden iets te leren door middel van beloning in plaats van door straffen. In de hondenwereld heeft men die omslag al gemaakt.'

'Er wordt al best wat onderzoek gedaan aan trainingsmethoden, inclusief positieve bekrachtiging. Andrew McLean is een van de grootste voorbeelden. Het goed toepassen van leertheorie zorgt ervoor dat er met minimale hulpen een paard tot grote prestaties in staat is, maar omdat wij meestal direct contact hebben met het paard is positieve bekrachtiging niet altijd mogelijk. Bij het trainen van paarden komt het meestal neer op het loslaten van druk. Straffen werkt in principe nooit. Wat men ook doet, afwisseling kan alleen maar positief werken. Iedere dag dezelfde rondjes in een manege, op een baan of over dezelfde kruisjes springen (en dan de rest van de dag de box weer in) kan alleen maar leiden tot eenzijdige belasting.'

Figuur 17: Argumenten discussie 'Belonen'

'Mijns inziens is er inderdaad nog weinig onderzoek gedaan naar allerhande hulpmiddelen, vooral omdat het duur en technisch moeilijk is om het goed te doen. Wij onderzoekers hebben erg weinig geld, en zijn afhankelijk van externe financiering. Bovendien is het soms ook moeilijk bepalen wat het belangrijkste is waaraan wij onze tijd moeten besteden. Het grootste probleem is mijns inziens dat als een paard iets niet doet, men het vaak als eerste bij het paard zoekt ipv bij de ruiter. Het probleem wordt niet gezocht in de communicatie (=leren) het op de juiste en consequente manier vragen van het paard wat het geleerd heeft. Men wil vaak veel te snel met veel te grote stappen iets bereiken, of geeft een voor het paard tegenstrijdige (of inconsequente) boodschap af. Vaak wordt er ook niet beloond als het paard doet wat men hem vraagt en blijft men maar vragen (vb klapperende benen) en daardoor verliest het signaal de betekenis voor het paard. Vaak doet het paard dan maar wat. De ruiter grijpt dan snel naar hulpmiddelen. Ik kan me zo voorstellen als de trainers, ruiters etc veel beter onderwijs krijgen in leertheorie dat men dan minder hulpmiddelen nodig zouden zijn. Als er dan toch hulpmiddelen gebruikt worden is het voor de ruiter heel vaak heel onduidelijk hoe het eigenlijk werkt. (wie kijkt er na het rijden in de mond van zijn paard of alles daar nog gaaf is? Bij de IJslanders wordt daar momenteel aandacht aan besteed, en blijkt wel tot 70% van de dieren een of andere verwonding in de mond te hebben. Anderzijds, maar ook een dikke bustrens kan grote problemen leiden als men er niet goed mee omgaat. Zowel in het heetst van de strijd als thuis, wordt ieder hulpmiddelen toch vaak nog te hard ingezet.'

Kritieken

Figuur 18: Argumenten discussie 'Kritieken'

De deelnemers hebben kritiek op de manier van trainen in een aantal disciplines. Meestal zijn dit de disciplines waarin ze zelf niet actief zijn. Dit wordt er in de bijdrage meestal bij vermeld. De kritiek richt zich op de dressuur waar paarden te veel in een bepaalde houding worden gedwongen en op de drafsport. De kritiek op de drafsport is tweeledig. Enerzijds is er kritiek op de wijze waarop de drafsport traint. Dit wordt door sommigen als 'creatief' omschreven. Anderzijds worden deze methoden gekopieerd door andere disciplines zonder verstand van zaken. Ook wordt de vraag gesteld wat de KNHS en de NDR doen via hun reglementen om juist gebruik van hulpmiddelen te stimuleren.

8. Resultaten Veterinaire beroepen

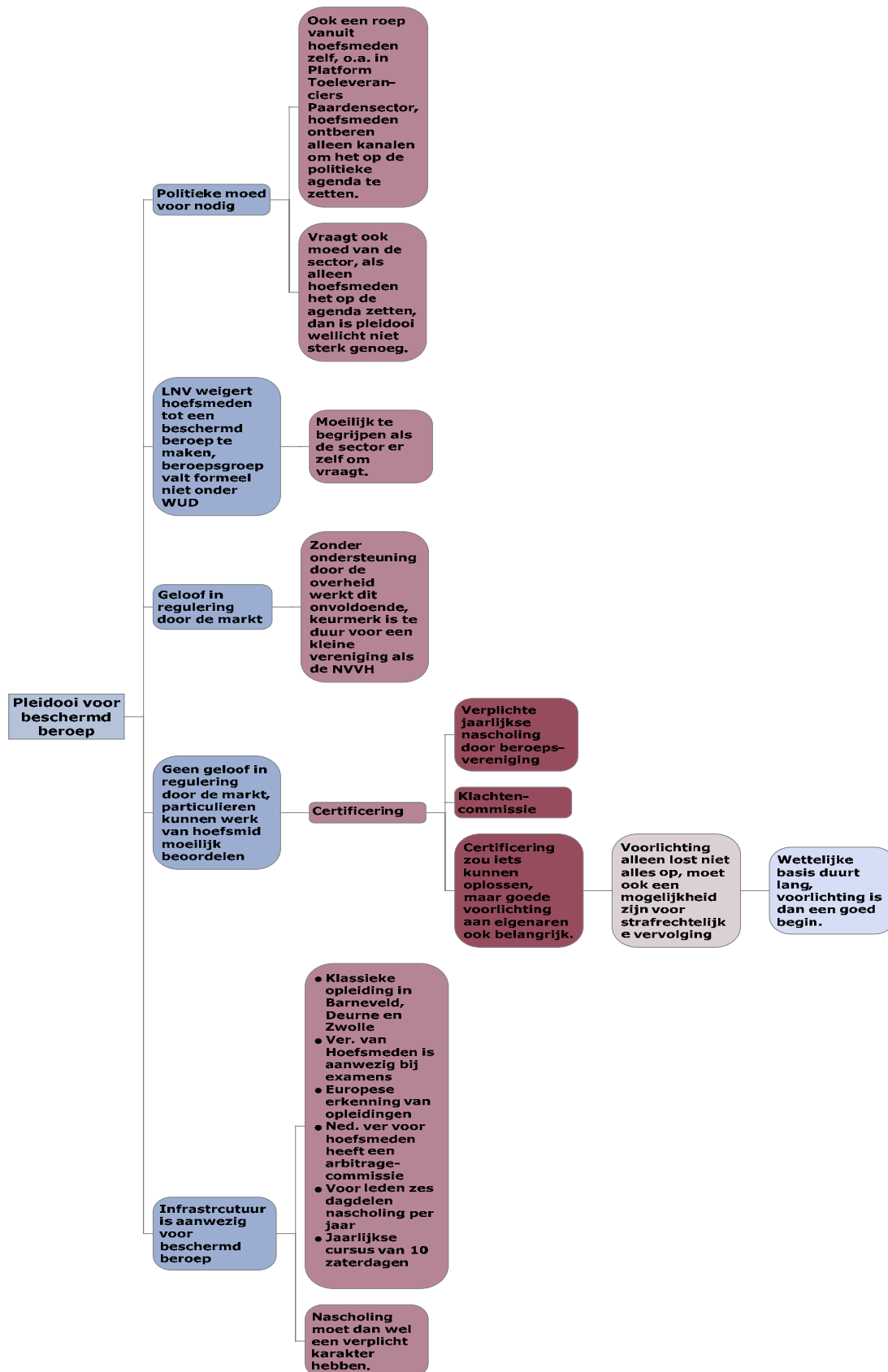
Er is gediscussieerd over de kwaliteit van veterinaire beroepen en hoe je die kwaliteit hoog kan houden. Het begon met een discussie over hoefsmeden. In deze discussie is een stevig pleidooi gehouden om er een beschermd beroep van te maken. Hoefsmeden zijn cruciaal voor het welzijn van paarden. Paarden staan de hele dag op hun hoeven, verkeerd bekappen kan grote gevolgen hebben. In de sliptestream van deze discussie kwam ook een discussie over de status van andere veterinaire beroepen.

Hoefsmeden – pleidooi voor een beschermd beroep

Gezien het belang van de kwaliteit van het werk van een hoefsmid voor het welzijn van paarden vinden deelnemers aan de discussie dat hoefsmid een beschermd beroep zou moeten worden. Er is regulering nodig op dit punt, want de verwachting is dat de markt dit niet zelf regelt en de vereniging van hoefsmeden is te klein om zelf een keurmerk uit te brengen. Weer anderen geven aan dat de infrastructuur er in principe is om er een beschermd beroep van te maken. Er is een klassieke opleiding op verschillende plaatsen in Nederland, de vereniging van hoefsmeden is aanwezig bij de examens, er is Europese erkenning van de opleidingen, de NVVH heeft een arbitragecommissie en er zijn mogelijkheden voor nascholing, al is die nog niet verplicht.

'In het kader van deregulering is het beroep van hoefsmid een vrij beroep. Iedereen mag zich hoefsmid noemen. Er is dus geen enkele controle op zijn werkzaamheden. Bijna dramatisch is het bij het bekappen, je koopt een kapmes, een rasp en een hoefmes en je gaat op zaterdagochtend aan de hoeven van je pony sleutelen. Het vak van hoefsmid moet weer een beschermd beroep worden, met vakdiploma's en begeleiding zodat kwaliteit en deskundigheid gewaarborgd worden. Wat nodig is, is politieke moed om dit op de agenda te zetten.'

'LNV weigert tot nu toe hoefsmeden tot een beschermd beroep te maken omdat deze beroepsgroep formeel niet onder de Wet op de uitoefening van de diergeneeskunde zou vallen. KNMvD en NVVH pleiten ervoor de hoefsmid toe te voegen aan het Besluit Paraveterinair, tot nu toe zonder succes. Zelfregulering zonder ondersteuning van de overheid zal naar mijn mening onvoldoende werken. Vrijwillige certificering zal slechts de hoefsmeden aantrekken die het toch al goed deden. Een keurmerk in de markt zetten is voor een kleine vereniging als de NVVH lastig en kostbaar. Bovendien is het lang niet zeker dat zo'n keurmerk ook echt het probleem gaat oplossen. De paardenwereld hangt aan elkaar van mond-op-mondreclame en een goeroe die met een nieuwe revolutionaire (lees: niet wetenschappelijk onderbouwde) methode van hoefbeslag de wereld gaat veroveren is snel geboren. De gevolgen voor de voeten van het paard blijken later pas, maar dan is het te laat.'

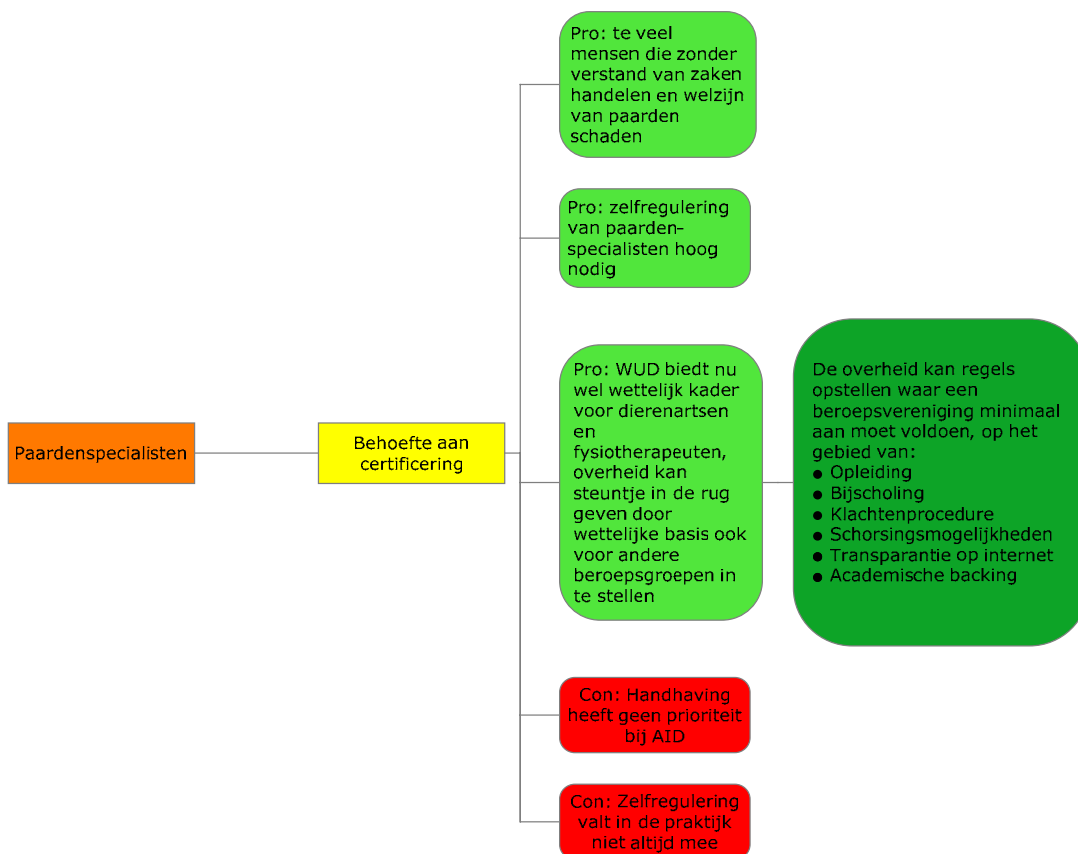

Figuur 19: Argumenten discussie 'Kwaliteit hoefsmeden'

Door verschillende deelnemers wordt naar LNV gekeken voor het nemen van actie. Er wordt door de deelnemers aangegeven dat er politieke moed voor nodig is om van hoefsmid een beschermd beroep te maken, maar ook moed van de sector. Als alleen de hoefsmiden dit op de agenda zetten is het betoog niet krachtig genoeg. Daarnaast wordt niet goed begrepen waarom LNV de hoefsmiden niet onder de WUD wil laten vallen, zeker omdat de sector daar zelf om vraagt.

'In algemene zin ben ik een groot voorstander van erkenning en/of een vorm van kwaliteitscertificering van beroepsgroepen, te beginnen met hoefsmiden. Ik vind het een verarming dat de erkenning van deze beroepsgroep is opgeheven! Waarom komt de beroepsorganisatie van hoefsmiden niet eerst met een certificeringsmethodiek als erkenning op korte termijn Europees moeilijk te realiseren is??

Certificering overige veterinaire beroepen

Figuur 20: Argumenten discussie 'Certificering overige veterinaire beroepen'

Na de discussie over hoefsmiden start er ook een discussie over certificering van andere veterinaire beroepen. Het is de deelnemers aan de discussie een doorn in het oog dat mensen zich, op soms onduidelijke gronden, paardenspecialist noemen en meer kwaad dan goed doen. Certificering lijkt dan een oplossing. De argumenten voor zijn dat er nu te veel mensen zonder

verstand van zaken handelen, dat zelfregulering van paardenspecialisten hoog nodig is en dat met uitbreiding van de WUD er ook een duidelijke wettelijke basis kan liggen. Bezwaar tegen certificering is dat het moeilijk is te handhaven, zeker als controle op bezit van certificaten geen prioriteit heeft bij de AID en dat zelfregulering in de praktijk niet altijd meevalt.

'In principe kunnen we stellen dat iedereen zich paardenspecialist kan en mag noemen. Op veel gebieden wordt nogal eens onzin uitgebraakt. Afhankelijk van de positie van de persoon wordt het voor waarheid aangenomen. De term visserslatijn kunnen we beter vervangen door paardenlatijn. Ik heb met al die verhalen niet zoveel problemen zolang als het maar niet ten koste gaat van het paard of paardenwelzijn.'

9. Rode draad

Wat leren we van de 200 bijdragen die de deelnemers in deze discussie hebben geplaatst? Bij bijna geen enkel onderwerp zijn mensen unaniem in hun oordeel. Deze discussie laat wel zien welke argumenten en redenen mensen aanvoeren om ergens voor of tegen te zijn. Argumenten die soms al lang bekend zijn en soms verrassend zijn. De uitkomsten van deze discussie kunnen de komende periode worden gebruikt door de organisatoren bij het maken van hun beleid.

Er is een aantal hoofdlijnen uit de discussie te halen. Ten eerste dat alle deelnemers het beste voor hebben met hun paarden. Verder blijkt dat mensen liever geen zaken regelen via wetgeving, maar dat het soms wel noodzakelijk kan zijn om in ieder geval de basis te regelen. Groepshuisvesting en voermanagement waren grote onderwerpen. Net als het beschermen van veterinaire beroepen. De deelnemers zien dat de mensen die een veterinair beroep uitoefenen niet altijd vakbekwaam zijn, daarmee lijden paarden soms onnodig. En ook het trainen van paarden kan beter. Paardenwelzijn is een onderwerp dat alle deelnemers aan het hart gaat.

Hoe paarden te huisvesten?

Over één zaak zijn de deelnemers het eens. Bij het huisvesten van paarden moet er voor de dieren in ieder geval de mogelijkheid zijn om contact te maken met andere dieren. Sociale huisvesting staat niet ter discussie. Groepshuisvesting daarentegen wel. Uit de discussie komt naar voren dat groepshuisvesting vooral geschikt is voor paarden die in vaste groepen leven. Voor sportpaarden, hengsten, paarden in een handelsstal en merries met jonge veulens staat deze vorm van huisvesting ter discussie. Sommigen vinden dat het best kan, anderen zien te veel nadelen. Met name omdat paarden in een kudde een plek moeten veroveren. Te kort in een kudde verblijven, veel uit de kudde weg zijn en te lang solitair gehuisvest zijn, kunnen belemmerende factoren zijn. Ook het individueel voeren van paarden wordt als complicerende factor genoemd.

Individueel voeren in groepshuisvesting

Groepshuisvesting is in de beleving van enkele deelnemers ook lastig omdat het moeilijker is om paarden op maat te kunnen voeren. In de discussie over voeding blijkt dat deze belemmering niet meer geldt. Voor groepsstallen zijn er inmiddels geavanceerde systemen die ieder paard op maat bedienen.

Nog veel onkunde over ruwvoer

De discussie over ruwvoer is een aantal dagen gegaan over het belang van de kwaliteit en samenstelling van ruwvoer. Paradoxaal genoeg blijkt aan het einde van de discussie dat de precieze samenstelling van ruwvoer voor veel eigenaren geheimen kent. Uit de discussie blijkt dat de samenstelling van ruwvoer vooral van belang is als paarden er geen krachtvoer bij

krijgen. Wel belangrijk is dat het ruwvoer geen schimmel, broei of giftige planten bevat. En dat paarden veel ruwvoer tot hun beschikking hebben voor een goede spijsvertering

Trainen van paarden

In het trainen van paarden kan nog het nodige worden verbeterd. De deelnemers stellen het gebruik van hulpmiddelen ter discussie. Er bestaat het idee dat hulpmiddelen niet altijd juist worden gebruikt en dat nog te veel paarden onnodig lijden. Daarmee hangt samen het pleidooi van enkelen om in het trainen van paarden de omslag te maken van trainen door middel van straf naar trainen door middel van beloning. Bottomline is dat mensen vinden dat er nog te weinig kennis is over het effect van trainingsmethoden op paarden. Meer onderzoek is gewenst.

Beschermd beroep maken van hoefsmid

Gezien het belang van de kwaliteit van het werk van een hoefsmid voor het welzijn van paarden vinden deelnemers dat hoefsmid een beschermd beroep zou moeten worden. Er is regulering nodig op dit punt, de verwachting is dat de markt dit niet zelf regelt en de vereniging van hoefsmiden is te klein om zelf een keurmerk uit te brengen.

Er wordt door de deelnemers aangegeven dat er politieke moed voor nodig is om van hoefsmid een beschermd beroep te maken, maar ook moed van de sector. Als alleen de hoefsmiden dit op de agenda zetten is het betoog niet krachtig genoeg. Daarnaast wordt niet goed begrepen waarom LNV de hoefsmiden niet onder de WUD wil laten vallen, zeker omdat de sector daar zelf om vraagt.

Andere veterinaire beroepen

Na de discussie over hoefsmiden start een discussie over certificering van andere veterinaire beroepen. Het is de deelnemers een doorn in het oog dat mensen zich, op soms onduidelijke gronden, paardenspecialist noemen en meer kwaad dan goed doen.

10. Deelnemers aan de discussie

Voor de online discussie over Paardenwelzijn is gestreefd om een zo gevarieerd mogelijk gezelschap samen te stellen. De mensen die mee hebben gedaan, hebben één ding gemeen ze hebben allemaal oog voor paardenwelzijn en proberen ook in de dagelijkse praktijk zoveel mogelijk het welzijn van hun paarden te bevorderen. De deelnemers aan de discussie zijn voorgedragen door de organisaties die deze discussie hebben geïnitieerd. Een enkeling is afkomstig uit het kwalitatief onderzoek dat voorafgaand aan deze discussie is uitgevoerd.

Uiteindelijk hebben 31 mensen een profiel aangemaakt om mee te doen met de discussie. Van deze 31 mensen hebben 27 mensen daadwerkelijk deelgenomen aan de discussie. Door verblijf in het buitenland of grote activiteiten op het bedrijf was het niet voor iedereen mogelijk om de volledige drie weken mee te doen.

De 27 mensen die hebben meegedaan hebben allemaal een korte toelichting gegeven op hun dagelijkse werkzaamheden en hun betrokkenheid bij het onderwerp. Onderstaand de lijst met deelnemers en een omschrijving van hun dagelijkse bezigheden.

Henk Berghuis

Henk Berghuis runt samen met zijn vrouw manege De Fruithof in Heteren. De Fruithof is een manege/ pensionstal met ongeveer 80 paarden en pony's. Hiervan worden 35 paarden/pony's gebruikt voor het manegewerk. De andere paarden/pony's zijn lease en pension. Alles staat bij ons in ruime boxen. Er rijden bij ons ongeveer 500 mensen in de week, waaronder ook mensen met een handicap. Daarnaast hebben we nog een evenemententerrein dat gebruikt wordt voor honden- en paardenkeuringen en voor wedstrijden.

Frans Brokx

Frans Brokx heeft een groothandel in paardensportartikelen. Hij is erg betrokken bij het welzijn van paarden. Paardenwelzijn is evenals veiligheid voor de ruiter de hoeksteen voor een gezonde ontwikkeling van de Paardensport. In 2007 heeft zijn bedrijf Has KennisTransfer een onderzoek laten doen naar het effect van een bepaald bit op het welzijn van het paard. Dit onderzoek is uitgevoerd in samenwerking met de WUR Wageningen en NHB Deurne. Daarnaast is hij, samen met enkele anderen, bezig om de Paardensportindustrie in Nederland bij elkaar te brengen.

Machteld van Dierendonck

Machteld van Dierendonck is werkzaam als Klinisch Etholoog Paard op de faculteit Diergeneeskunde en heeft een eigen bedrijf (Equus Research) waar ze onderwijs geeft in dieren- en paardengedrag, aankomende paardendierenartsen specifiek onderwijs geeft in het herkennen (en behandelen) van gedragsproblemen bij paarden. Daarnaast diagnosticeert en behandelt ze patiënten met gedragsproblemen. Verder doet Machteld onderzoek in vele multidisciplinaire

velden op de faculteit (vb uit heden en verleden: kribbenbijten, pijnbestrijding, anticipatie, overtraining, ontstaan ongelijke voeten bij KWPN veulens etc). Zelf heeft ze 7 paarden (2-27 jr) in groepshuisvesting achter haar huis staan.

Aletta Duivenvoorden

Aletta Duivenvoorden is fokker, trainer, instructeur en opleider voor mensen die beroepsmatig met paarden (willen) werken. Zelf heeft zij een fokkerij en trainingsstal in de provincie Drenthe. De nadruk ligt op de klassieke rijkunst, zowel in de training als in de omgang. Respectvol met het paard omgaan en ervoor zorgen dat hij zich zowel fysiek als psychisch optimaal kan ontwikkelen. Er staan gemiddeld 50 eigen (voornamelijk barokke) paarden en zo'n 10 tot 15 paarden van anderen. Naast de fokkerij en training verzorgt Aletta regelmatig shows en demonstraties in binnen- en buitenland.

Wilfred Franken

Wilfred Franken is 10 jaar zelfstandig manegehouder geweest en is inmiddels ruim 6 jaar werkzaam bij de FNRS, waarvan 1,5 jaar als directeur.

Anneke Hallebeek

Anneke Hallebeek is dierenarts en heeft zich gespecialiseerd in voeding van paarden. Zij werkt als onafhankelijk voedingsadviseur. In haar praktijk heeft ze veel ervaring met het analyseren, beoordelen en optimaliseren van het rantsoen voor paarden in de sport, recreatie en paarden met problemen in vertering, gezondheid en stofwisseling. Zij werkt nauw samen met dierenartsen voor de ontwikkeling van speciale dieetvoeders voor paarden.

Bart Henstra

Bart Henstra is inspecteur KWPN voor de regio Friesland en is jurylid voor keuringen in Engeland en Amerika. Daarnaast heeft hij een opfok- en trainingsstal met ca. 60 paarden en is zelf ook een actieve wedstrijdruiter.

Joost van Herten

Joost van Herten is senior beleidsmedewerker veterinaire zaken bij de KMVD. Daarvoor was hij dierenarts.

Vincent Hinnen

Vincent Hinnen is nutritionist bij Stimulan BV. Onder de merknamen Pavo en EQuiral brengt dit bedrijf een assortiment paardenvoeders op de markt. In zijn functie is hij eindverantwoordelijk voor de inhoud van alle producten en de adviezen die uitgegeven worden. Daarnaast is hij actief betrokken bij diverse nationale en internationale advies- en onderzoeksinstellingen op het gebied van paardenvoeding. Vincent is daarnaast ruim 27 jaar actief geweest als ruiter in diverse disciplines.

Daan Horn

Daan Horn is hengstenhouder en heeft zitting in het bestuur van de Bond van Hengstenhouders en in het bestuur van de Vereniging van Hengstenopfokkers. Al met al heeft hij een brede interesse in een scala van hippische activiteiten; fokkerij, sport en handel.

Paul van Laar

Paul van Laar is in 1989 samen met zijn vrouw Orchid's paardenmelkerij en stoeterij gestart. Ze zijn begonnen met 1 rijpony, inmiddels is het bedrijf uitgegroeid tot een stoeterij met 90 rijponyfokmerries en ruim 200 dieren in opfok. Dierenwelzijn is zeer belangrijk voor Paul, ten eerste voor het plezier in het werk. Ten tweede omdat hij duizenden burgers en consumenten per jaar op het bedrijf ontvangt. Nagenoeg alle dieren worden in grote groepen gehouden. Omdat hij zijn praktijkkennis graag wil delen is Paul lid geworden van de vakgroep paardenhouderij van de ZLTO.

Johan Lokhorst

Johan Lokhorst is van beroep akkerbouwer en bestuurder van levensmiddelenbedrijven. Daarnaast is hij fokker van KWPN springpaarden en voorzitter van de Sectorraad Paarden.

Suzanne Merkx

Suzanne Merkx is beleidsmedewerker bij de Landelijke Inspectiedienst Dierenbescherming. Bij de LID komen meldingen binnen over vermeende dierenverwaarlozing en -mishandeling. Een groot deel van deze meldingen zijn gerelateerd aan paarden en pony's. Suzanne heeft een agrarische opleiding gevolgd en vanaf haar jeugd een paard en pony gehad.

Jolanda Mollema – Feenstra

Jolanda Mollema heeft een internationale draversstal. Ieder jaar organiseren ze diverse evenementen op hun bedrijf.

Anne Muller

Anne Muller is auteur van het boek 'Basisrijkunst, wat beweegt de ruiter' en is sinds 1995 eigenaar / manager van een manege.

Eric Nabering

Eric Nabering is sinds 1980 actief in de paardensport. Hij is eigenaar van een handelsstal in spring- en dressuurpaarden. Daarnaast traint hij paarden van anderen en heeft hij enkele pensionpaarden staan.

Bert Poppelaars

Bert Poppelaars is fulltime met paarden bezig. Met fok- en opfokpaarden, dekhengsten en het vermarkten van eigen paarden. Verder zit hij in de vakgroep paarden van de ZLTO en in de landelijke vakgroep. Hij vervult hierin de portefeuille Kennis, innovatie en ondernemerschap.

Marcel Reijnen

Marcel Reijnen is sinds 2005 beleidsmedewerker Paarden bij de Dierenbescherming.

Frank Scheijmans

Frank Scheijmans werkt als paardendierenarts in een grote dierenartsenpraktijk. Daarnaast is hij voorzitter van de landelijke commissie Welzijn en gezondheid van paarden van de LTO.

Imke Schellekens –Bartels

Imke Schellekens –Bartels heeft twee keer aan de Olympische Spelen meegedaan. Opgegroeid tussen de paarden en nog steeds werkzaam in de paarden. Ze geeft dagelijks trainingen op het familiebedrijf. Topsport en educatie zijn belangrijke waarden op het bedrijf.

Marion Schreuder

Marion Schreuder is sinds 1996 werkzaam als instructeur op de hippische opleiding in Deurne. Sinds zes jaar is zij teammanager sport en vanuit die functie verantwoordelijk voor 600 studenten. Als in 1971 is ze gediplomeerd instructeur, in dat jaar is ze ook met een eigen stal gestart. Tot voor kort reed ze ook zelf nog wedstrijden, inmiddels heeft haar dochter die taak overgenomen.

Rik Steijn

Rik Steijn is eigenaar van stal Mansour, het bedrijf dat hij van zijn ouders heeft overgenomen. Stal Mansour is gevestigd in de buurt van Arnhem. De meeste paarden staan in een bewegingsstal, enkele in buitenboxen. Doel van het bedrijf is om paardenliefhebbers te laten zien hoe je ook met paarden kunt omgaan, melk komt tenslotte ook niet uit een pak.

Fred van Straaten

Fred van Straaten heeft meer dan 30 jaar ervaring met paarden onder andere als trainer/instructeur op een stoeterij met 30 fokmerries, als manager van een stal met meer dan honderd paarden en in de handel van sportpaarden en fokproducten. Zijn drie kinderen rijden alle drie op niveau.

Martine van Tilburg

Martine van Tilburg heeft Dier/veehouderij met als specialisatie paardenhouderij en bedrijfskunde gestudeerd. In Engeland heeft zij haar opleiding vervolgd met een studie Dierwetenschappen, specialisatie Paard. Na deze studie is ze al snel ben begonnen bij Van Hall Larenstein (Wageningen) als coördinator paardenopleidingen. De richtingen die Van Hall Larenstein aanbiedt, trekken niet alleen Nederlandse maar ook Duitse, Belgische en Zweedse studenten. Martine is onder andere verantwoordelijk voor het onderwijs en de aansluiting bij het werkveld. Daarnaast ben is ze voorzitter van Equine Delta, een netwerkgroep binnen de Wageningen Universiteit & Research. Privé geeft Martine allround rijlessen in de avonduren (ORUN- gediplomeerd). En ze rijdt (op "onderhouds" - "bijscholingsniveau") paarden voor

anderen. Welzijn is voor Martine een belangrijk onderwerp aangezien ze merkt dat een ieder graag naar een ander wijst als het gaat om welzijnsproblemen maar dat een open gesprek vaak nog moeilijk is. Veelal is er sprake van onkunde en de grote liefde voor het dier geeft misschien wel een "kokervisie".

Annemarie van der Toorn

Annemarie van der Toorn is opgegroeid tussen de paarden. Nu heeft zij een trainingscentrum. In het trainingscentrum worden paarden getraind op hun gedrag en er worden managementtrainingen gegeven met behulp van paarden.

Sandra Vetter

Sandra Vetter is sinds haar 17^e amateurjockey. Ze runt nu samen met haar partner een entrainement van zo'n 20 paarden op renbaan Duindigt. Daarnaast is zij dierenfysiotherapeut. Sinds begin 2008 is ze een revalidatiecentrum met aquatrainer gestart voor paarden.

Peter Wiemer

Peter Wiemer is dierenarts. Als dierenarts is hij gespecialiseerd in de chirurgie van het paard. Daarnaast is hij voorzitter van de landelijke vereniging van hoefsmeden, recreatief fokker, ruiter en menner.

Bertus Wijnveen

Bertus Wijnveen is opgegroeid tussen de paarden. Nu is hij directeur van Subli. Subli verzorgt de paardenvoederactiviteiten van de aandeelhouders. Hij heeft altijd paarden gehad voor de sport, later ook voor de recreatie en de fok. Ook is hij bestuurslid van de regio Gelderspaard, fokkerijraadslid en jurylid Gelderspaard van de KWPN.

11. Kwantitatieve gegevens

De discussie in cijfers:

- Van donderdag 25 september tot maandag 20 oktober is er gediscussieerd.
- 27 mensen hebben deelgenomen aan de discussie.
- De deelnemers hebben over vijf hoofdonderwerpen gediscussieerd.
- De deelnemers hebben zo'n 200 bijdragen geplaatst in deze discussies.
- Aan de deelnemers zijn 12 nieuwsbrieven gestuurd.
- De eerste twee weken is er een nieuwsbrief per week gestuurd, de laatste anderhalve week hebben de deelnemers iedere dag een nieuwsbrief ontvangen.